

KÁRPÁTI LAPOK

A turistaság, a honismeret és a természetvédelem terjesztésére

Kiadja a Magyarországi Kárpát Egyesület

Internet: <http://www.karpategyesulet.hu>

Postacím: 1053 Budapest, Reáltanoda utca 9. III. em.10.

Szerkesztő: Nagy Péter, peter.nagi@t-online.hu

Turistatalálkozó
Turistajelzés-festés
Arcképcsarnokban: Zsigmond Enikő
Túrabe számolók: Lotru-Páring és Zemplén

Végig a Lotru–Páring gerincén

VI. kárpáti gerincvándorlás élményei

A kárpáti turista szakirodalom általában azt írja, hogy a két nagy testvér, a Retyezát és a Fogarasi-havasok bejárása után ismerkedünk csak a Páring-hegységgel. A Lotru-hegység ezüstösen csillogó vonulatát ráadásul még kevesebben keresik fel, pedig mindkét déli-kárpáti hegység jóval nagyobb figyelmet érdemelne. Erre mi is csak most jöttünk rá túl a 600. kilométeren a kárpáti gerincvándorlásaink során.

A Lotru és a Páring is déli határa volt hazánknak, ugyanakkor jóval több erre utaló emléket őriz még mindkettő, mint látogatottabb nagytestvérei. Talán éppen azért maradhatott meg több határárkó és oszlop is a vízvázlatzó gerinc mentén, mert nehezebben megközelíthető, mint máshol, így a román hadsereg sem bajlódott annyit felrobbantásával. A táj itt is magával ragadó, a Lotru vad lankái, a Páring meredek leszakadásai mind olyan szépségek, amelyeket nem lehet elfeledni, ha egyszer az útvonalait koptatta a vándor.

A kirándulásra való felkészülésünk során nagy segítségünkre volt Székely Árpádnak (Székelyudvarhely) legújabb könyve: Páring, a Retyezát testvére – Páringi túrázók nagykönyve, amely az útvonalak részletes megismerésében nagyon hasznos. Továbbá Bereczki Csongor, Kinczel Ferenc (Nagybánya, EKE Gutin Osztály), Milka Zsolt (Temesvár, Bánsági Kárpát Egyesület) és kiemelten Zsigmond Enikő (Csíkszereda), Bodó József (Lupény), Felszegi Elemér (Székelyudvarhely) illetve Vámos László (Pestkönyvek Kárpát Egyesület) segítettek sokat nekünk. Nagyon köszönöm mindegyikőjüknek!

Heten vállaltuk, hogy nyolc nap alatt bejárjuk az Olt-szorostól a Zsil-áttörésig, Kistalmáctól Petroszényig húzódó közel 120 km-es távot: Szabó Anna, Vargyas Brigi, Beresnyák Gyula, Csányi Miki, Nagy Pisti, Sebő Ákos és Miklós Gábor.

1. nap: augusztus 24. (vasárnap)

A hajnali Hősök tere mellőli indulás hagyományos része a programunknak. Kettő órakor hagyjuk magunk mögött a fővárost, hogy a megszokott nagylaki határátkelőn sikeresen túljutva máris a jól ismert Arad városában találjuk magunkat. Majd irány a Maros völgye, ahol sorra hagyjuk el a kisebb-nagyobb településeket: Lippa (Lipova), Marosillye (Elienmarkt, Ilia), Déva (Diemrich, Deva). Hunyad (vár) megye központjától idén először kipróbáltuk az új, dél-erdélyi autópályát, amely valóban nagyon sokat javít a távoli erdélyi tájak elérhetőségén és közelebb hozza Szászföldet, a Barcaságot, de Székelyföld déli részeit is. Tizenegy órakor már a szász „sasfészekben”, Nagyszebenben (Hermanstadt, Sibiu) fogyasztottuk el kávénkat. Az ősi szász főváros szépségével, rendezettségével, kulturális életével kiemelkedik Erdélyben, amelyhez hozzájárul a Híd –

Szebeni Magyar Egyesület tevékenysége is. Legutóbb magyar nyelvű könyvtárat nyitott az Egyesület, amely gyűjteményhez szívesen várnak könyveket, ezzel is erősítve a térség magyar megmaradását.

Szebent elhagyva befordultunk az Olt-szorosba, majd a 7-es országról Nagytalmácsnál (Talmesch, Talmaciu) tértünk le, hogy elérjük kiinduló állomásunkat, Kistalmácsot (Klein- Talmesch, Tälmacel). Az út egy ideig elfogadható módon aszfaltzott, ugyanakkor a kistalmácsi ortodox templom után már kavicsos földúttá válik – ennek ellenére személyautóval is jól járható. A templom után folyamatosan figyelni kell a kék csíkjelzést, mert az már a faluban megkezdődik, amely segítségre a pontos tájékozódás végett szükség is van. Általánosságban elmondható, hogy a Cód-patak (Zoodt, Sadu) mentén haladunk egész addig, amíg a 2012-ben felújított, így nagyon szépen követhető kék csíkjel a bal oldali patakon keresztül vezető letérést nem mutatja a Lotru rengetegébe.

Lotru felhőjáték

Lotru fenyvesében

Az autókat visszavittük Nagyszebenbe, ahol az egyik kocsival visszajött velünk a kistalmácsi kiinduló pontra Páll Ákos a Híd Egyesülettől és visszavitte azt újra Szebenbe, immár nélkülünk. Neki is nagyon köszönjük kedvességét, sokat segítette túránkat.

A jelzés a hegységbe egy faház előtt indult. Átkelt a patakon és jól követhető hegyi úton vitt fel a hegységbe. Az idő kellemesen felhős volt, ugyanakkor kedvenc időjárási honlapunk, amely a Lotruval kapcsolatban is rendelkezik részletes előrejelzéssel (viewweather.com), mutatta, hogy délutánra eső várható. Ezt órára pontosan meg is kaptuk.

Miután elhagytuk az első esztenákat, az út bevitt minket az erdőbe, ahol a bükkfák egyelőre megfelelő védelmet nyújtottak a csapadékkal szemben. Legalábbis arra volt idő bőven, hogy az esőkabátokat, ponchókat felvegyük. Felváltva haladtunk tisztásokon és erdőkben, a kék csík továbbra is sűrűn segített minket. A Lázár-gerincnél (Culmea lui Lazăr) végleg eltűntek az esőfelhők, a nap átsütött a bükkfák lombkoronáján. Az erdőben haladva még egy őz is átfutott az úton, szinte már giccses lett volna a helyzet, ha nem előben láttuk volna mindezt.

Újabb esztenák következtek, amelyek azért fontosak, mert a jelzett ösvény, amelyen el akartuk érni estére a Prejba-csúcs melletti táborhelyet, itt elveszni

látszott. A Pleșița-csúcs (1513 m) melletti pásztorzállásnál balra kell fordulni a magasabb csúcsok felé, így nem veszítjük el az irányt és visszakapjuk a jelet is. Szépen haladtunk a fő mellékgerinc élén. Egyre magasabban jártunk, lassan-lassan előbukkant a tőlünk délre húzódó, egykor Magyarország déli határát jelentő Lotru főgerinc is. Mögöttünk a távolban már a Fogarasi-havasok aszimmetrikus tömege nyújtózkodott, jól kivehető volt a Szuru (Vârful Suru, 2281 m) és Skála (Vârful Scála, 2308 méter) csúcsok felé kanyargó hegygerinc.

A Lotru ezen szakasza a Prejba-menedékházig valószínűleg népszerű az erdélyiek körében is, mivel még útbaigazító táblát is többször találtunk. Látszott ezen is, hogy nem rég helyezték el, bízunk benne, sokáig megtalálható lesz még segítve a turistákat.

A térség legmagasabb pontja a Prejba-csúcs, 1744 méter magas. Egy kereszt is magasodik a tetején, így könnyen beazonosítható. Bár mi nem mentünk fel magára a csúcusra, mert már 19.00 óra is volt, mire megpillantottuk a menedékházat, de a csúcs tövében lévő kulturált padoknál készítettünk azért pár fotót a vidékről. A lemenő nap sugarai még megsütötték Nagyszeben házainak tetejét, keletre a már említett Fogarasi-havasok felett tisztult az ég, délre és nyugatra a Lotru 2000 métert meghaladó, de összességében szelíden hullámzó főgerince bujt elő felhők közül.

Kicsivel messzebb, lejjebb a völgyben már látszottak a Pejba-menedékház piros-fehér kockás zsalugáterei. A ház távolról jó állapotúnak tűnt, viszont mikor odaértünk, úgy döntöttünk, hogy minél messzebb északázunk tőle. Érthetetlen, hogy ilyen értékeket, amelyeket egy korábbi közösség – legyen az magyar, szász vagy román – hozott létre, a jelenkor barbarizmusa vagy éppen a nemtörődömsége rombolja minden gátlás nélkül: a ház körül szeméthegyek, az elhagyott ételmaradékok, a több helyen beszakadt tetőzet vagy a kiütött ablakok mind szomorú bizonyítéka annak, hogyan nem érdemes vendéglátással és polgári turizmussal foglalkozni. Mennyire más környezet fogadott minket egy évvel korábban a székellyföldi Egyeskő-menedékháznál...

A sátort így a háztól távolabb vertük fel, ahol találtunk egy kisebb vízszintes részt a domboldalban. Pár percre onnan a föld gyomrából tiszta és nagyon bővizű forrás tört fel (É45°36'14.36", K24°06'45.11"). Táborhelynek tehát kiváló volt, amelyet a negatívumok ellenére is bátran ajánlok mindenkinek, hiszen Nagyszében felől könnyen, fél nap elérhető, remek pihenő vagy éppen kiinduló pont a Lotru főgerince felé.

Táv: 14 km, szint: 1231 m.

2. nap: augusztus 25. (hétfő)

Reggel korán a nappal érdemes kelni. Még akkor is, ha a völgyekbe nem süt be a meleget adó égitesztünk sugara – átmenetileg. A legszebb ilyenkor a hegység, az éjjel kicsapódott pára még állt össze felhővé, ezert ilyenkor tudnak készülni a legszebb képek is.

Mi is így tettünk, és a készülődést követően elindultunk erdélyi idő szerint reggel nyolc óra ma-

gasságában. Továbbra is a kék csíkjelzésen maradtunk, amely nagyon jól követhető a Prejba és a főgerinc közötti szakaszon is.

A menedékháztól ki kellett mászni a Prejba-csúcsot is tartalmazó gerincélre, s innen kezdve a füves-földes szekérnyomot lehetett követni biztonsággal, amely mentén a kék jelzés is található fákön, köveken vagy póznákon. Tőlünk balra, dél-nyugati irányba a Lotru-hegység főgerince húzódtott, így az utat egy megfelelő térképpel együtt kényelmesen lehetett tartani. 1400 és 1600 méter között hullámzott a magasságunk, amíg egyik pásztorszállást a másik után hagytuk magunk mögött. A csúcsokat alapvetően nem érintette a turistaút, hanem mellette, jellemzően azok keleti oldalán haladt. A vízzel sem kellett nagyon takarékosan bánni, mert ahol pásztorszállás, ott forrás is akadt (É45°33'03.75", K24°01'08.27").

A délelőtti órákban gyönyörű napsütésben haladtunk. Érintettük a Bran-csúcsot (Vf. Bran, 1591 m), ami mellől érdemes visszanezni a Prejba és a Fogarasi-havasok felé, szép időben csodálatos kilátás nyílik innen kelet felé. A Tomnatec (Muntele Tomnatec) oldalában eltűnt mellettünk a fenyőerdő, innentől kezdve mondható el, hogy a turista az erdőhatár fölé ért. Ebédünket egy kis forrás mellett fogyasztottuk el, majd megkezdtük csúcstámadásunkat, hogy a Lotru főgerincét elérhessük a Voineșița-csúcsnál (Vf. Voineșița, 1848 m). Ezt hívhatjuk „kettős kímászásnak” is, mivel először le kell térnünk jobbra a hegyi útról, amelyen eddig haladtunk, és ki kell mászni a csúcs előtti hosszan elnyúló gerincre. Ezt követően ereszkedtünk be a csúcs előtti nyeregbe, ahol szükség esetén kiváló sátorhelyet is találhatunk. Innen még kb. tizenöt percet kellett meredeken kapaszkodnunk. Így

A Lotru főgerince felé

értünk fel a Voineșița-csúcsra, ahol megpihentünk, csúcscsokit, csúcsalmát fogyasztottunk és elkészült az első igazi csúcsfotónk is.

A csúcs kettészeli a Lotrut, amelynek a keleti része az alacsonyabb, csak egy kis szakaszon emelkedik 2100 méter fölé. A nyugati rész ettől eltérő, a Voineșițătól a Nagy-Negovanig még alacsonyabban, utána szinte folyamatosan 2000-2200 méter között hullámszik a főgerinc.

Rátértünk a kárpáti főgerinc piros csíkkal jelzett ösvényére, amely térkép szerint és a Fehér-kőig a kékkel együtt vezeti a turistát, viszont a Negovan környékén eltűnt a festés és csak a piros jel maradt, illetve a főgerinc vonalvezetése. A csúcsról először délnyugati irányba kellett leereszkedni egy sűrű fenyőerdőben. A Kárpátok illatát újra és újra beszívni csodálatos érzés, és ezt itt a déli vonulaton lehet a legjobban élvezni.

Fél óra múlva egy útkereszteződéshez értünk, ahol nekünk nem volt egyértelmű a jelzés, sőt úgy tűnt, hogy a fő ösvény keletnek és nem nyugatnak folytatódik. Több ilyen is előfordulhat a Lotruban, ha valaki azt a nyomvonalat választja, amelyen mi is jöttünk. Ilyenkor érdemes megállni, letenni a zsákok és szétszaladni minden lehetséges irányba, mert meg fogjuk találni a jó utat.

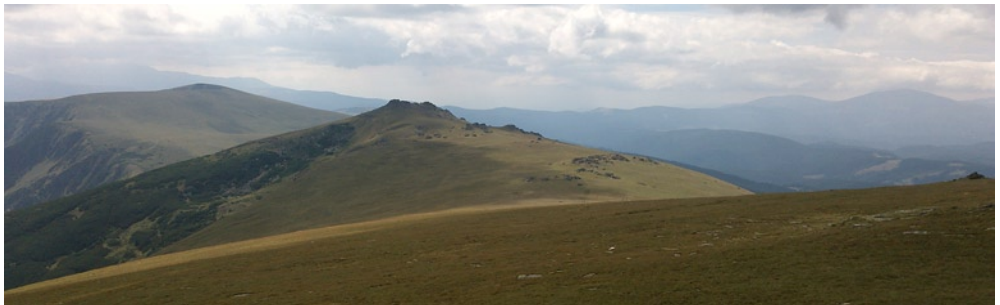
Aznapi legalacsonyabb szintmagasságunk 1591 méter volt, amikor is a Voineaș faluból feljövő jó minőségű földutat kerestettük; ez megy át aztán Erdély felé Cód és Nagydisznód települések irányába. Ezen a földúton gyalogoltunk még kb. négy kilométert, amely nem megerőltető, mivel folyamatosan szintben haladtunk. A jelzések csak ritkán bukkantak fel, bár nem is volt rá szükség, mivel nem volt hova letérni.

Ugyanakkor meg kell jegyeznem, hogy a hágó nyugati részén, a régi jelzés még felvezetett ennek a hegygerincnek, és csak a végén térhetett vissza a földútra. Bár ezen a régi útvonalon igen rossz lehetett volna haladni a nagy táskákkal, mivel minden talpalatnyi területet visszavett a természet.

A földút a negyedik kilométer után élesen jobbra, északnak kanyarodott, majd kis idő múlva keletnek fordult. A mi főgerinci ösvényünk ennél az elágazásnál északra indult neki a Lotrunak. Elhaladtunk egy igénytelen és semmiképpen sem bizalmat keltő összetakolt tábor mellett. Lyukas föliákkal lefedett sátorkezdemények, eldobált ételmaradékok, mosatlan edények, itt-ott lobogó tüzek, egyszóval a természet igényessége élesen ellentétben állt ennek az ember-típusnak az igénytelenségével. Eszünkbe sem jutott, hogy itt éjszakázzunk, még csak megállni sem akartunk megkérdezni, hogy vizet hol találunk.

Szerencsére ez sem váratott már sokáig magára. A tábort minél gyorsabban magunk mögött akartuk tudni, így szaporítottuk lépteinket. Tudtuk, hogy a Negovan árnyékában egy esztina található, ezt Vámos Laci GPS-trackje és Zsigmond Enikőtől kapott Lotru térképek is jelezték. Amikor a túrázó kiér a fenyőfák közül és egy bővízübb átfolyáson is átjut, akkor érdemes megállni, az úttól feljebb egy harminc méterrel keresni sátorozó helyet, mert jobbat már csak a magasabb régióban fog találni (É45°31'51.81", K23°57'18.67").

Mi is itt álltunk meg, csapatokra osztottuk magunkat, és a víz forrását igyekeztük fellelni, míg a többiek a sátorállítást kezdték el. Kis patakunk, mint bűvópatak viselkedett feljebb, többször eltűnt a földben, majd újra előbukkant, aztán újra eltűnt

A Lotru főgerincén

Lotru, a Kereszt-csúcs felé

Lotru, Nagy-Balindru után

és ezt eljátszotta négyszer-ötször is. Élvezetes volt az alsó régiókban fürödni, feljebb vizet vételezni (É45°31'53.85", K23°57'18.02").

Sajnos a felhők nem oszlottak fel estére sem, így kicsit aggódva figyeltük az időjárást, mert tapasztalataink szerint ez nem sok jót jelent másnapra.

Táv: 18 km, szint: 980 m.

3. nap: augusztus 26. (kedd)

Másnap reggel sűrű ködre ébredtünk. A reggeli mosakodás, pakolás is nehezebben ment, a napnak nem volt ereje feldobni a sebesen tovatűnő felhőzetet. Az egyik legjobban várt napunkon, a ritkán járt Lotru központi gerincszakaszát terveztük bejárni. Ilyen rossz idő fogadott minket, ettől nem voltunk túl vidámak. Ráadásul az eszténa kutyái többször is megpróbáltak összeretelni minket; nem vették túl jó néven, hogy a renitens Miki vízért ment, és így levált a csapatról.

A rossz idő miatt melegebben öltöztünk és nekivágtunk reggel nyolc órakor a gerincnek. Azt már megtanultuk, hogy a turistát ne fogja el a csüggedés, mert ki tudja, lehet az egyik pillanatban még zord szél, de a másikban már verőfényes napsütés köszönti őt. Szerencsére minket is ilyen ajándék fogadott aztán. Az esztenától jobbra vezetett utunk, amely egyre jobban veszítette el széles hegyi ösvény jellegét, és többször

is ördögszántásokon vezetett keresztül, majd kis idő múlva újra hagyományos ösvény lett belőle.

Ahogy haladtunk felfelé, egyre többször bukkantak elő a hegység környező csúcsai, a Lotrura jellemző leszakadások, a kiugró sziklák és természetesen a törpe- vagy a románfenyők. Szerencsére nem kellett a törpefenyvesben botorkálni, mint a Kelemen-havasokban, kényelmesen lehetett haladni, mindig volt elég széles csapás a növényzet között. Felértünk az első kétezer méter feletti csúcsra, az egyébként elég lapos Clabucsetre (Vf. Clăbucetului, 2054 m). Bár verőfényes napsütésben érkeztünk meg, olyan erővel tombolt a szél, hogy zászlónk kötél tartó gyűrűjét eltépte. A körpanoráma azonban kárpótolt mindenért: északra a Szebeni-havasok gerince húzódott végig, keletre az eddig bejárt Lotru-szakaszok a Prejba-csúccsal, délre már elő-előbukkant a Latorița-vonulata is.

Folytatva utunkat előttünk már a Nagy-Negovan csúcs (Vf. Negovanu Mare, 2135 m) meredezett. Mint egy szabályos kúp emelkedett ki a széles hegyhátból. Fentről már látszottak a Páring messzeségbe vesző keleti vonulatai is. A Negovan után a táj már erősen hasonlított a Godján Galbena-csúcs körüli vidékére. Széles, fűvel borított főgerinc, amelyet két oldalt erősen szabdalnak a lefutó patakok, s a lekerekített csúcsok jól kivehetően emelkednek ki a kettőezer méteres átlagmagasságból.

Az előttünk tornyosuló kettős csúcst, a Nagy-Balindrut (Vf. Balindru, 2207 m) és a Nagy-Kontit (Vf. Conțu Mare, 2080 m) egy hosszan elnyúló él köti össze. Erre a turistaút nem vezetett fel, hanem ettől jobbra, Erdély felőli oldalán haladt az ösvény párhuzamosan a gerinccel. Egyrészt ez nekünk nagyon megfelelt, mert jólesett a szél ellen a gerinc védelmében haladni, másrészt – lehet, hogy tévedünk, és csak szeretnénk azt hinni, hogy igazunk van – de Annának jutott eszébe az a kérdés, hogy ezeket a szabályos ösvényeket kik alakíthatták ki. Lehettek akár a Nagyszebeni Kárpát Egyesület tagjai, de lehetett akár a Magyar Királyi Honvédség is, amelynek katonái az Első Világháborúban ezeken a hegyeken keresztül, emberfeletti erővel jutottak el az Olt-szorosba és a Zsil-szurdokába is, hogy a minimális hadi szabályokat is felrúgó, és az országra törő román hordákat visszaverje. Akár maga Maderspach Viktor is koptathatta seregével az utat.

Ezt követően kissé északnak fordult az út, majd visszatért nyugatnak. Kezdetben a törpefenyők között, de nagyon jól követhető ösvényen tartottunk lefelé és végül 2000 méter alá csökkentünk a Steflesti-csúcstól nyugat felé. A szél továbbra is tombolt, bár a két méter magas törpefenyők között kevésbé éreztük ezt meg. A Steflesti oldalában ebédeltünk, majd elindultunk felfelé, 2200 méter fölé. A szél nem hagyott

alább, de mi sem csökkenthetjük a sebességünket, nem pihenhetünk többet, hiszen el kellett érniünk az éjszakai táborhelyünket, a Fehér-csúcstól utáni alacsonyabb gerincszakaszt a vízelő helyekkel. A Steflestire vezető ösvényt három szakaszra lehetne osztani: az első egy meredekebb rész, amely már mentes a törpefenyvestől. Majd kb. húsz perc után jelentkezik az előcsúcstól, amely a Lotrura jellemző sziklás kiszögelésekben végződik. Itt már hihetné a túrázó, hogy megérkezett a hegység legmagasabb pontjára, de innen még egy negyedórát kell sétálni, ez a harmadik szakasz.

A fő csúcstra nem megy fel az ösvény, de érdekes kímászni. A Steflesti-csúcstól (Vf. Șteflești, 2242 m) gyönyörű körpanoráma tárul elénk. Akármerre néztünk, mindenfelé el lehetett látni messze, s ebben az erős szél is segített minket, mert kifújta a felhőket a Lotru központi részéről. Északon végig a Szebeni-havasok kísért minket, s most egy magasságban voltunk fő csúcstól, a Csindrellal (Vf. Cindrel, 2244 m). Keletnek a Prejba és a Fogarasi-havasok zárta le a látóhatárt. Nyugatnak a Kudzsíri-havasok vagy más néven a Szászvárosi-havasok vonulatai húzódtak, tőlük kicsivel délebbre a felhők között a Páring is elő-elő bukkant. Tőlünk délre több hegység is egymásba ért, a Páring keleti nyúlványait szinte átmenet nélkül követte a Latorica-hegység, és a Kapacina mészkő leszakadásai is jól kivehetőek voltak.

Lotru, Fehér-kő

Lotru, Patakmederben Lotrufő felé

A csúcspotókat elkészítettük, de majdnem ledöntött minket lábunkról az egyre erősödő szél. Mégis viszonylag hosszabban tartózkodtunk itt, mivel a pazar panoráma nem engedett el egykönnyen.

Erre a napra még kettő csúcsot terveztem; a soron következő a Kereszt-csúcs (Vf. Cristești, 2233 m) volt. Ezt a kettős halmot viszonylag könnyen el lehetett érni a fő csúcsról. A csillámpalákkal ékesített, ezüstösen csillogó két halom között vezetett át az út. Itt-ott, a fűből kibukkanó sziklákon a piros csík továbbra is segítette a túrázókat.

Tovább haladva az úton lankásabb részek következtek. A kettős halom után füvesebb ösvényen ereszkedtünk le egy kis forrás mellé. Az út a nyeregben kettévált, az egyik jobbra, északnak kanyarodott egy esztina felé, a másik, a piros csíkkal jelölt tovább halad nyugat-délnyugat irányba. Felkapaszkodtunk 2150 méter magasra, s innen szinte vízszintesen gyalogolhattunk a még mindig erős, de már az erejéből veszített szélben. Előttünk már ott magasodott az utolsó jelentős csúcs, a Lotru nyugati bástyája, a Fehér-kő (Vf. Piatra Alba, 2178 m). Magyar túrázóknak, így nekünk is különösen kedves volt a hegység nyugati része, mert elszórtan, de még felfedezhetőek a szabályos félkör alakú halmok az ösvénytől alig pár méterre; ezek Magyarország ezeréves határát jelző félgömbök voltak.

A Fehér-kőről pompásan be lehetett látni a vidéket, ahogyan a Steffestiről is. Ráadásul ez a csúcs tartogatott még egy meglepetést számunkra: lövészárkok húzódtak a csúcs körül, amelyek kiváló fedezéket nyújthattak a védőknek. Mint egy hatalmas bástya, úgy húzódott meg az előtte elterülő mély leszakadásokkal szabdaltnak vidéken. Bár erre vonatkozóan még nem találtunk adatokat, de feltételezhető, hogy ezeket a lövészárkokat az I. Világháborúban ásta Magyarország honvédsége. Utunk egyik legszebb pontja volt a Fehér-kő, s innen már felsejlett a Páring égebe törő karéja, míg alattunk több patak csillogott a délutáni napsütésben, miközben a Déli-Kárpátok távolabbi vonulatai felhőbe vesztek.

Nekünk is indulni kellett azonban, mivel a közelben forrást mutatott a térkép, egyben éjszakai szállást is találtunk kellett. A Fehér-kőtől nyugatra nem messze kereszttünk egy kisebb patakot, amelynek forrása

nem lehetett messze, és valószínűleg a csapadékosabb időszakban nyerhető belőle víz is, de augusztus végén már nem volt bizalomgerjesztő. Így továbbhaladtunk a piros csíkon. Jobbról kerültünk egy kisebb kiszögelyést, ami mögött mintha emberi kezek alakítottak volna ki táborhelyet. Két oldalról a domb által védett, vízszintes, füves területet találtunk, amelyről kb. 50 méterrel északi irányban sziklából forrás fakadt (É45°30'10.87", K23°44'04.99"). Az útról letérve délnek a körülményekhez képest nagyon kellemes kis patakból mosakodhatunk meg (É45°30'03.76", K23°44'01.92").

Jól esett számunkra is a késő délutáni nap sugara, amely megszártotta a felszerelésünket. S mint jó „kárpátjárók”, körbeültük a kis gázpalackos tábortüzünket és falatoztunk, korábbi kirándulásokról beszélgettünk (hozzá tartozik, hogy Pisti hegyi tűzoltóvá lépett elő, amikor egy meggyulladt gázpalack lángjait hősiesen eloltotta). Eszünkbe jutott, a Nagy-Vist alatti megpróbáltatásokkal teli éjszaka, vagy a Kis-Retyezátnál átélt szélvihar a másnapi medvenyomokkal. Ahogyan a tavalyi Csíki-havasok – Nagy-Hagymásban megtapasztalt vízhány, vagy Sebő Ödön hadnagy és zászlóalja is. Ilyenkor van idő megkóstolni Brigiék közel 4 kg aszalékát (s emellett még vagy 10 kg egyéb ételmezt, amit azóta, bízunk benne, a mackók jóízűen befaltak). Koccintottunk a legkülönbözőbb pálinkákkal, és szívtuk magunkba a Kárpátok illatát.

Táv: 20 km, szint: 1470 m.

4. nap: augusztus 27. (szerda)

A reggel még napsütésben köszöntött ránk, de tartottunk a szerdától, mert komoly csapadékokat ígért az időjárás. Ezen a napon már a Lotru lankásabb nyugati vidékén vándoroltunk több pásztorszállást is érintve. Az út továbbra is egyértelműen vezetett minket, de a piros csíkkal már alig-alig találkoztunk. Ha mégis, akkor nagyon lekopott formában. A hullámos vidék lassan-lassan beleszűzni látszott a Transzalpinútba. Mint később kiderült, ez csak felülről volt igaz, mert ahhoz, hogy elérjük célunkat, Lotrufőt, sokat kellett még ereszkednünk, legalább 400 métert.

Elértük a piros csík és a piros négyszög elágazását. A főút vonal tovább folytatódott északnyugatnak a Tartaru-hágó (Pasul Tărtărau, 1678 m) irányába,

mi azonban a Lotrufőre vezető délnyugati – régebbi térképeken még létező – piros négyszög útvonalat választottuk. Onnan lehet tudni, hogy az elágazáshoz ér a turista, hogy a nyeregben egy esztena található, és viszonylag jól láthatóan szétválik az út.

Innentől azonban nem érdemes jeleket keresni, mert egyszerűen nincsenek. Mi megpróbáltunk a füves, traktornyomos csapáson haladni, amely kisebb, nagyobb emelkedőkkel és lejtőkkel vezetett minket Lotrufőre. A kilátást nem takarták erdők vagy magasabb kiszögélések, ezért akár a Vidra-tó, akár a Páring, de még a Transzpin mellett húzódó elektromos hálózat is jó támpontot nyújtott az eligazodás végett.

A csapás többször eltűnt, aztán valahonnan előbukkant ismét, így mi nem is ezt követtük, hanem az „árkon-bokron elv” alapján haladtunk. Így keresztesztünk egy legelő csordát egy kicsi patak mellett, majd betértünk a fenyvesek közé, ahol meglepetésünkre, az egyik fenyőfán egy eléggé lekopott, de még észrevehető piros csíkjelzést vettünk észre. Tartottuk a feltételezett irányt Lotrufőnek, az út azonban a sűrű fenyvest elérve végleg megszakadt. Nem maradt más választásunk, mint be kellett menni az erdőbe, mert mind a térkép, mind a GPS alig pár kilométerrel lejjebb már a Lotrufőre vezető utat mutatta.

Haladni nehezebb volt, főleg, mert nem tudtuk pontosan a következő métereken előbbre jutunk-e majd. Kisebb erdei tisztásokat kerestünk, s ha hallottuk a víz csobogását, akkor igyekeztünk arrafelé haladni. Végül több kisebb ér összefolyásánál beálltunk a patakba. Valamikor jó tíz évvel korábban a Retyezátban Bartók Csabától hallottam, hogy ha valaki eltéved, akkor legjobb egy kis patakot keresni, majd abban haladni, hiszen minden vízfolyás előbb-utóbb egy település mellett halad majd el. Mi is ezt választottuk, ráadásul nem is tévedhettünk, hiszen a Lotru déli oldalában eredő vizek mind a Lotru-folyóba ömlenek.

Egyik partról a másikra ugráltunk, vagy épp a patak közepén haladtunk attól függően, hogy hol volt kisebb a sodrás. Akik elől haladtak, azok vizsgálták a köveket, összetorlódott hordalékot, hogy biztonságosan, nem mozog-e vagy esetleg nem esik szét alattunk, hiszen nem csak saját súlyunkat, hanem a 20-25 kg-os táskákat is el kellett bírnia a köveknek. A legjobban

azonban attól féltünk, nehogy valakinek a bokája bánta ezt a kalandot. Érezhetően közeledtünk, mert egyre melegebb lett, egyre bővebb vizű volt már az alattunk rohanó víz is, és egy-két helyen már elhagyott traktor gumit is felfedeztünk. Végül szerencsésen leértünk egy kemping mellé, amit kerítéssel vettek körbe, de ilyen gyaloglás után ez már nem jelentett gondot.

Kiértünk a betonútra, innen már nem volt messze Lotrufő (Obârșia Lotrului). Ott szálltunk meg. Összességében igen jól alakult ez számunkra, mert mire beértünk, az eső is eleredt, majd kis idő múlva már ömlött. Kis csapatunk eközben vígan szürcsölt a erdélyi csorba levest, majd a fogadó életében is rekord mennyiségűnek számító, 50 db-os mics rendelésünk is megérkezett, amit igen hamar elfogyasztottunk néhány üveg Csiki-sör kíséretében. Bizakodva vártuk másnap a Páringot, s ebben Bodó Józsi barátunk, a lupényi történelem tanár is megerősített minket, mert igen szép időt jósolt nekünk.

Táv: 16 km, szint: 582 m.

5. nap: augusztus 28. (csütörtök)

Még úsztak a felhők a Lotru-völgyében, de a nap egyre magasabbra emelte őket. Még párolgott a földfelszín, de egyre több helyen már száraz út fogadott minket. A Jóisten tudta mikor kell esőt küldeni a Páringba. Mihelyt újra bevetettük magunkat a hegyek közé, már nyoma sem volt a rossz időnek.

Ahol a DN67C jelzésű, egyébként kiváló minőségű a Transzpin-útból kiválik a Vidra-tó felé vezető alsóbbrendű aszfaltcsík, ott székely-magyarokkal is találkozhat a vándor. Természetesen mi mást árulhattak volna, mint kürtöskalácsot és jóféle erdélyi szíverősítőt. Mi is elvertünk pár román konvertibilis buznyákot náluk, majd jó egy órán át a Lotru-folyó mentén haladva az aszfalton igyekeztünk minél gyorsabban magunk mögött hagyni ezt a szakaszt. Bár egyértelmű volt a haladás iránya, de a piros keresztet már itt szépen és sűrűn felfestették. Jó lett volna, ha a felsőbb szakaszokra is jut festék.

Szűk egy óra múlva tértünk rá arra a földútra, amely végighaladt a Lotru-völgyében. Az elágazásnál tábla jelezte a Calcescu-tó felé az utat. Kezdetben komolyabb, hosszabb emelkedés nélkül lehetett gyalogolni a völgyben, amely a verőfényes napsütésben

Páring, Calcescu-tó Gyulával

Páring, a tavak kéménye

egészen káprázatos volt. A díszletet a Páring vonulatai adták, a mellékszereplők a Kárpátok susogó fenyőfái voltak, míg a Lotru vize, mint primadonna kergetőzött a két part között. Egyre több követ kellett megkerülnünk, majd hamarosan hosszában lefektetett dorongfákon lépdeltünk. Újabb kövek és újabb törpefenyők következtek. Közben utolértünk egy nagyobb román csoportot. Ez természetesen azt is jelentette, hogy ők is a tó melletti táborhelyre igyekeznek. Nagyobb sebességre kellett kapcsolnunk. Így léptünk ki a fenyők mögül a hosszan elnyúló tisztásra, ahol mindenkit megérintett a Páring cirkuszvölgyeinek látványa. Három oldalról élvezhettük a csúcsok és gerincek panorámáját. Csak mi voltunk – mivel román versenytársaink ekkor jócskán lemaradtak.

Kereszteltük a Lotrut, de a románfenyős (azaz a törpefenyős) szakasz még vissza volt. Sejtettük, hogy hamarosan elérjük azt is, mert a hegyoldalt erősen

betakarták ezek a kúszófenyők. A völgyet hasonlóan kell elképzelni, mint a Fogarasi-havasokban vagy a Retezatban, a jéggleccserek által kialakított teraszos lépcsők is előtűnnek. Jellemzően ezen teraszok mögött találhatóak a tengerszemek. Mégis van egy sajátos, a Páringra jellemző hangulata, amely nem összetéveszthető a másik kettő hegységgel.

A román (törpe)fenyőkben nem egyszerű a haladás, igaz nem is volt olyan nehéz, mint a Kelemen-havasokban. Kb. 45 percen keresztül törtettünk benne. Mint egy alagút borul a túrázók fölé, amely csak néhány helyen enged kilátást a hegység északi része felé – jellemzően a szerpentinek kanyarulataiban. Nagyobb társasággal nehéz is volt haladnunk, mert a létszámból fakadó lassabb előrejutást még tovább rontotta a méretes csomagok cipélése. Azonban csak felértünk a tó mellé, amely kárpótolt minket a nehezebb haladásért.

Páring, gyaloglás a hosszan elnyúló tisztáson

Páringból nézve a Szebeni-havasok és a Lotru

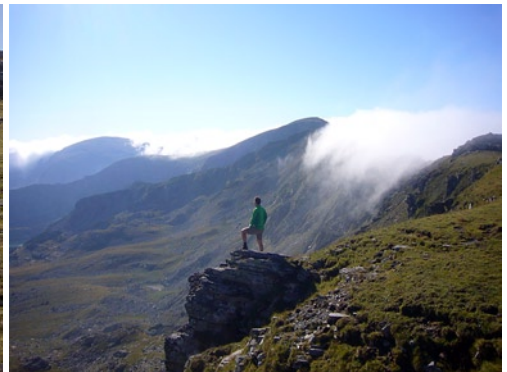
A tavat nyugatról kellett megkerülnünk ahhoz, hogy eljussunk a sátorhelyekre. Ajánlom mindenkinek, hogy ne közvetlen a tóparton táborozzon, hanem kicsivel feljebb, amerre a piros kereszt folytatja útját nyugatnak. Akár mennyire is csalogatóak voltak a közvetlen part menti sátorhelyek, ezek a területek elég vízenyösekké váltak, amikor ráléptünk. Csak másnap eszméltünk rá, hogy ha tovább mentünk

felmegyünk a gerincre a Tavak-kéményén (Hornul Lacurilor) keresztül. Jó volt végre nagy táskák nélkül időbőségben kirándulni, felmászni a Kárpátok ormára és széttekinteni a messzeségbe. Gyönyörű időt kaptunk ehhez, mivel az előző napi esőzés után nem indult meg a felhőképződés.

A Calcescu-tótól alig húsz perc után elértük a Pencu-tavat (Lac. Pencu) a piros háromszög men-

Páring, fényképészkedés a Hasadt-kőnél: Anna, Gyula, Brigi, Pisti, Miki, Gábor

volna a jelzett ösvényen a Hasadt-kő nyereg irányába, akkor a Zanoga-tó mellett sokkal nyugodtabb táborhelyet találhattunk volna. Kérdés persze, lehet-e ott sátorozni? Mindenesetre vízhiányban nem szenvedtünk, akármerre is indultunk a Calcescu-tó környékén könnyen találtunk friss forrásvizet (például $\text{É}45^{\circ}21'00.38''$, $\text{K}23^{\circ}36'40.40''$).

Mivel még csak délután 3 óra körül járt az idő, Anna, Gyula, Miki, Ákos és én elhatároztuk, hogy

tén. A kis tó és alig pár lépésre lévő nagyobb testvére a Vidal-tó (Lac. Vidal) között haladt el az ösvény, majd nekiindult a hegygerincnek. A jelzést itt már nem festették meg, mászásunkat kőbabák segítették. A kürtő alsó kétharmadát viszonylag könnyen meg lehetett tenni, de az igaz kőes rész, amelyre Székely Árpád is felhívta a figyelmet könyvében, valóban csak száraz időben használható. Nem csak a meredek hegyoldal, hanem az aprózott, könnyen mozgó kövek

miatt is jobban kellett figyelniük a haladásunkra és egymásra is.

A kürtő végén aztán hirtelen menedékessé vált az út, egy lapos, füves hegyhát fogadott minket. Jól láthatóan kimagaslott a gerinc vonalából a Nagy-Száraz-csúcs (Vf. Setea Mare, 2365 m), ám ahhoz hogy elérjük, még vissza volt egy 30 perces csúcsátadás. Ez azonban nem volt megerőltető, bárki vállalhatja nyugodtan. Amúgy is a csúcs mellett vezetett a piros csíkkal jelzett kárpáti főgerinc út, így szinte ösvény is vezetett fel a tetőre.

A csúcsról újabb pazar panoráma fogadott minket, sőt talán a legszebb ezen a héten. Beláttuk a Lotru főgerincét, a Latoricát és a Páring keleti nyúlványait. A legszebb rész azonban nyugaton zárta le a látóhatárt: a Páring központi tömbje. Szinte karnyújtásnyira ott uralkodott öméltsága, a Nagy-Páring-csúcs. A távolban pedig felsejlettek a 2012-es vándorlásunk déli nyúlványai, a Godján és a Csernai-havasok is. Igazi ajándék volt ez a nap.

Egy jó másfél óra múlva visszaértünk a Calcescu-tó partjára. A nap már lemenőben volt augusztus végén, de azért még bevilágította a tó felszínét. Így szolidan csobbantunk a jéghideg vízben, s hogy megszáradjunk, követtük a meleget adó égitestünk vándorlását – mindig a még melegebb kövekre ültünk, mert ha egyszer árnyékot kapott a táj, akkor nagyon gyorsan átvette helyét a hideg levegő. Bizakodva feküdtünk le, mert másnapra is szép időt jósoltak, és nem volt lehetetlen elérni a Kis-Páring melletti felvonókat, amik közelebb vihettek minket a végállomáshoz, Petrosényhez.

Táv: 19 km, szint: 971 m.

Páring, a Geres-nyereg felé

6. nap: augusztus 29. (péntek)

Csodálatos késő nyári reggel köszöntött ránk. A felkelő nap sugarai még be sem kúsztak a völgybe, mi már csomagoltunk. A reggelek a hegyekben mindig varázslatosak, ilyenkor még nem indul meg a felhőképződés, s ezt ki szeretnénk volna használni. A Calcescu-tótól nyugatra indultunk el, a jól követhető, kőbabák által jelzett ösvényen. Törpefenyők szegélyezték utunkat, amely viszont folyamatosan tisztult. Hamarosan már alpesi réteken vágunk át, a Páring szikla karjai körbeöleltek minket. A gerincről a hajnali pára átbukott, de a mi oldalunkon már feldobta őket a nap. Több kisebb csermelyt, patakot is kereszteltünk, amelyek vagy a Lotru-folyóba vagy a Zanova-tóba (Lac. Zanova) ömlöttek, amely száz méterrel magasabban fekszik, mint a Calcescu-tó. Ahogy említettem, talán ez mellett is lehetett volna táborozni.

Előttünk tornyosult már a főgerinc és a Hasadt-kő-nyereg (Şaua Piatra Țăiată, 2255 m). Még kb. 20 perc a tótól és felértünk a szerpentinre a nyeregbe. Idáig tartott a piros kereszttel jelzett az ösvény, innen már a piros csíkos kárpáti főgerincre tértünk rá. Az elágazást egy oszlop is jelezte, amin megtaláltuk az Erdélyi Kárpát Egyesült matricáját is.

A Páring főgerince a Retyezát és a Fogarasi-havasok főgerincének „szerelemgyermeké” is lehetne. Aszimmetrikus, mivel az északi oldal meredeken szakad le a cirkuszvölgyekbe, miközben a déli oldal sokkal lankásabb – mint a Fogarasban. Ugyanakkor viszont sziklásabb keleti szomszédjánál, ami vonásokban a Retyezáttal hasonlatos.

A Hasadt-kő-csúcsra (Vf. Piatra Țăiată, 2299 m) kimáztunk, hogy belássuk a környéket. A főgerinc központi részén jártunk már ekkor, s innen olyan érzésünk volt, mintha csak karnyújtásnyira lettek volna a magasabb, 2400 méteres csúcsok. Alattunk kicsi ezüstös szalagokat mintázza futottak össze a patakok. Többen sátoroztak is lent a völgyekben.

A csúcsról az út kellemesen ereszkedni kezdett, eleinte köves, majd köves-füves ösvényen lépdeltünk. A hegység ezen részén egyébként még nagyon felhős időben sem lehet eltévedni, mivel a főgerinc nagyon határozottan kijelöli az ösvényt. A Geres-nyergébe ereszkedtünk le (Şaua Ghereşul, 2113 m), majd

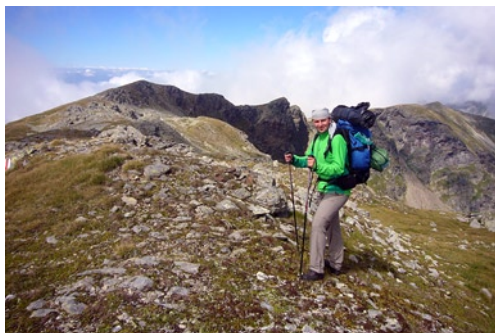
újra egy kétszáz méteres emelkedés következett fel a Les-csúcsra (Vf. Ieșu, 2375 m). Innen már ködben gyalogoltunk tovább le egy újabb nyeregbe, s onnan megint egy fel immár a Pakles széles hátára (Vf. Păcleșa, 2335 m). Már csak egy „huplit” kellett leküzdeni (Vf. Gruiu, 2345 m), és jöhetett a kapaszkodás a legmagasabb oromra.

A hegység déli oldalán indítottuk a csúcstámadást. Mintegy 200 métert kellett leküzdeni folyamatos emelkedés mellett. A déli oldalon végig felhő takart be minket, és csak a kitett északi oldalt megközelítve láthattuk még mennyi lehet vissza a főcsúcsig. Ilyenkor ki is merészkedtünk a gerinc északi szélére, onnan tekintettünk le a mélybe. Alattunk 300–400 méteres leszakadások tátongtak, amelyek csillogó tengerszemeket öleltek körül. Legérdekesebb közülük a Vörös-tó (Lacul Roșiu, 1980 m), amely partjának vörös színéről kapta nevét. Ez a tó ekkor már több mint 500 méterrel volt alattunk.

Jó fél óra alatt értünk fel. Mindegyikőnk a maga tempójában haladt, így többször előfordult, hogy egymást megelőzve, majd kicsit lemaradva jutottunk egyre feljebb, de mindig hang és látótávolságon belül voltunk. Majd mikor azt hittük volna, hogy sose lesz vége a kapaszkodásnak, az út elaposodott, kivezetett a felhők közül. Pár métert kellett már csak megtenni...

Miki volt az első, aki felért Erdély harmadik legmagasabb csúcsára, a Nagy-Páringra (Vf. Parângu Mare, 2519 m). Ezzel sikerült kis csapatunknak az Erdély TOP5-öt teljesíteni, hiszen többen megjártuk a Fogarasi-havasokban a Király-szirtet (Vf. Negoiu, 2535 m), a Nagy-Vistet (Vf. Viștea Mare, 2527 m), valamint a negyedik helyre „szorult” Peleága-csúcsot (Vf. Peleaga, 2509 m) és a Baba-csúcsot (Vf. Papușa, 2508 m) a Retyezátban. Természetesen elidőztünk egy jó fél órát a csúcson, mert a látnivalók és a körpanoráma magáért beszélt. Csak alig pár méterrel volt lejjebb a felhőzet, így a déli oldalon betakarta a látóhatárt, de nyugatra kibukkantak a Retyezát ismerős csúcsai, vonulatai. Milyen kicsik voltak ezek a csúcsok a Nagy-Páringról, ellenben milyen nagyok voltak, mikor ott jártunk!

A képek és a csúcsköszöntő gasztronómiai élvezetek után (értsd: csoki és pálinka) továbbhaladtunk a piros csíkon, valamivel alacsonyabb tájak felé.

Páring, a főgerincen

A Kis- és Nagy-Páring közötti szakasz alig csökken 2400 méter alá. Ez a része a hegységnek sűrűn járt, mert sokan a felvonóval vagy autóval elérik a Kis-Páring síterepeit, s onnan alig 7 óra alatt meg lehet járni a Nagy-Páringot oda-vissza. Az Iker-csúcs (Vf. Gemănarea, 2426 m) és a Pásztorbot-csúcs (Vf. Cârja, 2405 m) között – igaz erősen sziklás terepen – több helyen is fel lehetett volna állítani a sátrat, erre utaló kőkerítéseket találtunk is. A vízhiánnyal azonban számolni kell!

Az utolsó 2400 csúcs (Pásztorbot-magaslat) után egy érdekességre lettünk figyelmesek, miután leereszkedtünk a szerpentineken: a híres Rudolf-menedékház, amely 2231 méteren épült, várja a bajba jutott vagy éppen megpihenni vágyó túrázókat. Számomra mind a mai napig talány, hogyan képes egy nép, mint a román ilyen nemtörődömségre. Nem kellett megépíteni (csak elvenni jogos tulajdonosától, az Erdélyi Szász Kárpát Egyesülettől), de arra már nem futotta, nem futja erejükből, hogy felújítsák, rendbe hozzák. Vagy legalább lenne valaki, aki leviszi a szemetet. A felvonó sincsen innen messze, alig 1 órányira, tehát nem egy eget rengető vállalkozásról van szó...

A kunyhótól nem messze elértünk egy kilátó pontot, ahol még egyszer megcsodáltuk a Páringot és a környéket, mielőtt végleg búcsút intettünk a hegységnek. Északra, közvetlen előttünk már a Szászvárosi- vagy más néven Kudzsiri-havasok széles hegyhátai terpeszkedtek el. Nyugatnak gyönyörűen kirajzolódott a Vulkan-hegység és a Retyezát közé ékelt Nyugati-Zsil völgye, amely a feketeköszén bányászatunk fellegvára volt hajdan. Lent a Páring lábánál már a térség központja, Petrozsény nyújtózott délről északnak.

A Kis-Páring-csúcs (Vf. Parángul Mic, 2074 m) alatt haladt el az ösvény, igaz ki is lehetne kapaszkodni rá, mi azonban már nem akartunk. Illetve szerettünk volna, de igyekeztünk elérni a felvonót, mert a szakirodalom szerint érdemes kihasználni a „telekabinokat”, mivel lefelé már nem sok érdekességet, szépséget lehet látni, ellenben kavicsos és aszfalton lépkedni nem az igazi.

A felvonónál azonban akadályba ütköztünk, nem ment, és az üzemeltető sem mutatott túl nagy hajlandóságot beindítására. Szerencsénkre találtunk 3 fiatal román hölgyet, ők szintén le akartak jönni az alsó állomásra. Közülük a petrozsényi illetőségű lányt mindenképpen ki kell emelnem. Sajnos nem tudjuk a nevét, de köszönettel tartozunk neki. Nem csak tolmácsunk volt, hanem még azt is vállalta, hogy az alsó állomástól saját autójával kettőt fordulva elszállít minket a Református Parókiára. Kb. 1 órán át tartott a dupla fuvar, addig a barátnőinek várniuk kellett Petrozsény külvárosában. Eddigi legjobb élményünket éltük át így, szeretettel gondolunk rá mind a mai napig.

Petrozsényben (Petroschen, Petroșani, ma is közel 3800 magyar él a városban, amely a lakosság mintegy 8 százalékát teszi ki) Márton Zoltán református lelkész és családja fogadott minket. A szállás akár nagyobb csoportoknak is megfelelő lehet, ráadásul a Parókia nagy termében igazi kuriózumnak számító régi képeslapokból és fényképekből származó gyűjteményt találunk. Ajánlom megtekinteni, ha arra jár a Kedves Olvasó!

Táv: 18 km, szint:1605 m.

7-8. nap: augusztus 30-31. (szombat-vasárnap)

Korán hajnalban indultunk vissza Ákossal és Mikivel az autókért Nagyszebenbe. Petrozsényből vonattal utaztunk, Piskin (Simeria) szálltunk át Szeben felé. Fura érzés volt látni azokat a hegyeket, amiket előtte 6 napig jártunk. Felsejlett a Prejba-csúcs, a Lotru-vonulatai, de nosztalgiával tekintettünk a Szeben felett örökös óriásra, a Fogarasi-havasokra is.

Nagyszebenben szerencsére volt lehetőségünk Sferfőző Leventével is találkozni. Levente továbbra is a Híd – Szebeni Magyarok Egyesület vezetője, szün-

ni nem akaró energiával szervezi a szebeni magyarság kulturális életét. Legutóbb (újra) nyitotta a Magyar Könyvtár, amely könyvállományához örömmel fogadnak magyarországi felajánlásokat is. A Református Egyház számára több mint 20 év! után visszaadott iskolaépületben székel az Egyesület, jelenleg egy klub szobát is szeretnének berendezni. Örömteli tehát, hogy a város magyarsága él, kis aránya ellenére csüggedésnek nyomát sem látni.

Visszafelé a Lotru és a Latorica hegység között húzódó 7A jelzésű szurdok utat választottuk. Elhaladtunk a Vidra-tó mellett, majd a Páring alatt húzódó Zsiec-szurdokban folytattuk kocsikázásunkat. Az úttest Hunyad megyében elég rossz állapotban volt, ugyanakkor úgy gondolom, megérte azt a kis nehézséget, amit vállaltunk ezen a szakaszon, mert a Páring főgerincét alulról is megcsodálni felejthetetlen élményt jelentett. Hatalmas sziklafalak, amelyek mintha ránk borulnának, olyan közel, szinte karnyújtásnyira helyezkednek el. Másik oldalon a Zsiec (Jieț) folyó szaladt a Zsilbe páratlan szurdokot alakítva ki útja során. A víz dübörögve szaladt, áttörte a sziklákat, bedöntött több százéves fenyőket a mederbe.

Sietniünk kellett, mert négy órára már találkozónk volt Bodó József lupényi történelem tanárral. Nagy öröm volt Józsival személyesen is megismerkedni. Körbevitt minket a Bányavidék magyar vonatkozású helyszínein. Túránk először a Zsil mentén az ezeréves határnál kezdődött. Petrozsényből a folyót követve kellett kb. 10 percet mennünk az autóval, amikor egy bal oldali elágazáshoz értünk. Itt épült a határállomás; a két ország közötti őrház és sorompó. A régi képeslapok alapján határoztuk meg, hogy mi, hol állhatott.

Majd vissza indultunk Petrozsény felé, de a város előtt elkanyarodtunk nyugatra Lupény, Vulkan települések irányába. Nem kellett sokat vezetni, az elágazástól kb. 5 percre az út déli oldalán egy kis toronyos ház állt viszonylag jó állapotban. Ez a ház része volt a Maderspach uradalomnak, s mint fűrésztelep működött korábban. Érdemes elgyalogolni az alig 50 méterre lévő öreg, 134 éves tulipánfához is. A fát Maderspach Margit ültette.

Józsi továbbvezetett minket Vulkanba (Wulkan, Vulcan). A bányászvároska két ok miatt is különleges

Bodó Józsival a Maderspach fánál. A134 éves tulipánfát Maderspach Margit ültette

a magyarság számára. Az egyikről talán még fellelhető információ az interneten, a másiktól nyomokban sem emlékszem, hogy bárhol is említést tettek volna. A város keleti részén lévő körforgalmának déli kiágazásánál kezdődött a Vulkán-hegységet keresztül szelő postaút, amelyet a Zsil-szurdok közlekedésre alkalmas átépítéséig használtak egész a XIX. század második feléig. A Vulkán-hágón átvezető út, amely ma is jól kivehető, ugyanakkor szerepe természetesen lenullázódott a szurdokút elkészültével.

A másik jelentős emlék is ehhez a helyhez köthető. Az 1896-os országos ünnepek alkalmával Hunyad megye magyarsága is tisztelegni szeretett volna magyar ősei előtt. Hunyad megye legjelentősebb történelmi alakja pedig ki más is lehetne, mint Hunyadi János. Az ő, illetve az ő 1442-es győztes csatájának emlékére állították az Erdélyi-Vaskapunál négy méteres buzogányt, amelyet „ismeretlen” tettesek 1992-ben leromboltak. Ugyanilyen buzogányt állítottak itt Vulkánban is a helyi magyarok. Ennek a sorsa sem lehetett azonban más: áldozata lett a román bar-

barizmusnak. Ráadásul a vulkáni buzogánynak még a talapzata sem maradt meg.

Végül Lupényen keresztül Józsi felvitt minket a Strázsára is. Lenézhattunk a Nyugati-Zsil völgyébe, s megcsodálhattuk a késői nyári alkonyodó fényében a most már nem is olyan távoli Godján vonalait, és a Retyezát felhőbe burkolódó csúcsait. Szemben a Tuli-sa-hegység 1800 méter magas gerince nyújtózkodott, s Józsi elmondása szerint azért is fontos említést tenni erről, mert ezen a hegységen keresztül menekült Maderspach Viktor 1921-ben, miután nem volt hajlandó meghajolni a román hatalom előtt.

A Bányavidék kiesik az Erdélybe tartó magyar turisták útvonalából, ismertető híján érdeklődéséből is. Pedig csak ez alatt a pár óra alatt minden településen sok magyar emlékekkel találkoztunk a múltból, és élménnyel a jelenből köszönhetően Bodó Józsinak. Érdemes Déva után jobbra kanyarodni tehát, és (újra) felfedezni ezt a vidéket, amely egy nagyobb Magyarországnak oly csodálatos hegyi világát rejt, és amely nem utolsó sorban az egész akkori országot ellátta kiváló minőségű kőszénnel.

Másnapra már csak annyi maradt hátra, hogy ép-ségben hazaérjünk. Déva után nem a jól ismert Maros völgyében utaztunk, hanem egy eddig nem járt utat választottunk: Brád (Brad) felé vitt utunk. Szerettük volna megismerni a Bihari-havasok déli részét is. Halmágycsúcsnál (Vârfulile) kanyarodtunk rá a 79A jelzésű másodrendű útra. Kiváló minőségű aszfalton a Fehér-Körös völgyében érintettük Borosjenőt (Ineu) majd Kisjenő (Chişineu-Criş) után Gyulavarsándnál (Vârşand) hagytuk el a Partiumot.

Régebbi hazánk határvidékének egy újabb szép szakaszát jártuk be. A Kárpátok máshoz nem fogható élményét élhettük át 105 km-en keresztül, ezzel összekötvé a Retyezát és a Fogarasi-havasok közötti eddig ismeretlen részét. De legalább ilyen fontos az is, hogy itt is találkoztunk magyarokkal, akik a transzylvanizmus jegyében igyekeznek nem csak menteni, hanem építeni is a magyar jövőt.

Írta: Miklós Gábor

Átnézte: Szabó Anna

Fényképek: Szabó Anna, Beresnyák Gyula, Csányi Miklós, Miklós Gábor

Szabó Anna

Túra evolúció vagy élmény rengeteg?

Idén már a 2. nagy téli túrán és a 2. nagy nyári egy hetes túrán vettem részt ezzel a csapattal, büszkén gyűjtögetve a túravezetőnk, Gábor által készített kítűzőket. A jelvények kupaca emlékeket sorakoztat bennem. Nem csak a „kítűzős túrákét”, hanem az összes többiét is. Temérdek látnivaló, ismeretség, érzés, teljesítmény. Temérdek kincs. Nem csak a teljesítményért megyek a hegyekbe. Nem csak a látnivalóért. Valami sokkal többért. Valamiért, aminek alkotóelemeit szép lassan vettem észre az évek alatt. Először talán kalandvágy volt, teljesítmény. Ekkor még nem is tudtam másra figyelni. A fájdalom, a fáradság minden figyelmemet lekötötte. Az induláskori vidám csevej helyét átvette a néma bandukolás, majd a cenzúrázatlan káromkodás. Tüллépve a fáradságon a hegy fokozatosan feltárta minden szépségét. Vissza már ezért mentem. Minden túrán egyre többet, és többet vettem észre. Egyre inkább tudtam figyelni az apróbb részletekre, a növényekre, a sziklákra, a vizekre. Észrevettem a rejtett ecsetvonásokat is Isten festményén. Majd a festmény megelevenedett. Hirtelen ott lettek a társaim és én magam is. Elkezdtem figyelni a reakcióimat, és érzéseimet. Észrevettem másokban önmagamot. Tanultam. Ami nem tetszett, igyekeztem kijavítani magamban. Amire felhívták a figyelmem, próbáltam büszkeségem leküzdve elfogadni. Idén nyáron ez az állomás érkezett el. Magamat figyeltem mindenben és mindenkiben. A Lotru és a Páring festői szépségű gerincén az elfogadást és a nyitottságot tanulmányoztam. Azt hiszem méltó párosítás e két vadregényes hegyhez. Csak akkor engednek belsejükbe, csak akkor mutatják rejtett szépségüket, ha birtokában vagy e két tulajdonságnak is. Egyedül is sok mindenre képesek vagyunk. De együtt még többre. Ezen a túrán megmutatkozott számomra a közösség ereje. Egymást és magunkat nyitott szívvel elfogadva, arra is képesek vagyunk, amit egyedül talán már feladtunk volna. Nem tudom, mi visz tovább, mikor már fáj. Csak azt tudom, hogy könnyebb, ha osztozhatsz ezen valakivel, valakikkel. Ha nem egyedül kell megbirkózni vele. Ha elmondhatod, mikor már túl vagy rajta, valakinek, aki megért, aki szintén átélte. Csodás állomás volt ez, csodás gerinceken.

Lotru, a Steflesti-csúcsán

Az Ezeréves határnál

Miklós Gábor

Interjú Zsigmond Enikővel

*Erdély hegyei sorozat Csiki-havasok és Gyimes völgye, Csomád-hegycsoport. Tusnádfürdő és környéke és a Szent Anna-tó és környéke, Nemere-hegység szerzője; Hagymás-hegység és a Gyilkos-tó környéke, valamint a 450 erdélyi túra társszerzője, a Hazajáró televíziós honismereti sorozat székelyföldi kalauza, a Dimap térképészítő vállalat Csiki-havasok, Hagymás-hegység térképeinek készítője, az Erdélyi Gyopár túramagazin egyik cikk írója, a székelyföldi borvizek kiváló ismerője, geológus, az erdélyi, azon belül is az erdélyi magyar turizmus egyik letéteményese, és még megannyi témába illő cikk, tanulmány szerzője: **Zsigmond Enikő**. Nélküle sokkal kevesebbet tudnánk ezekről a tájakról.*

Hogyan alakult ki Önben a természet szeretete?

Azt hiszem magától jött, spontán módon. Egyszerűen bele nőttem a természetbe, megszoktam és semmitől sem féltém. Gyerekkoromat Málnásfürdőn töltöttem. Ott minden adva volt, ami a természetet jelentette. Öt-tíz perc járásra voltak a borvízforrások, az erdő, a mofetta (száraz vulkáni gázelegy, gázfürdő) és a borvizes strand, s ha az nem tetszett, az Oltban fürödtünk, akkor még tiszta volt. Kedvenc játszóterünk a fürdőtelep fölé magasodó **fenyves** erdő volt, ahová minden nap összegyűltünk háborúsdít játszani. Szinte naponta ostromoltuk Eger várát, néha kirohant Zrínyi is Szigetvárából, voltunk kurucok és labancok, aztán sorra került a második nagyháború, németek kontra oroszokkal! Volt Hitlerünk és Sztálinunk, bár Hitler szerepét egyikünk sem akarta vállalni. Akkor még nem tudtuk, hogy Sztálin sem volt külön! A nyomorúságos iskolában, ahol télen minden nap egy-egy szál fát kellett vinni a fűtéshez, minden nap halát kellett adnunk „nagy jötevőnknek”.

A Fenyvesben két táborra oszlottunk, lehetőleg egyforma létszámmal. Összegyűjtöttünk egy-egy

halom „csalókat” (fenyőtoboz) és 30 lépés távolságról addig dobáltuk egymást, amíg a „munícióból” tartott. Akit fején, szívéen, vagy a hasán találtak el, az halottnak nyilvánított, azaz kifeküdt a fűre! Aki könnyebb sérülést szenvedett: kar, láb és hát lövést, az a kórházba került, vagyis 5 percig kiállt a játékból. Utána „gyógyultan” visszatérhetett a „frontra”. Az a csapat győzött, amelyiknek több katonája maradt talpon. Az is megtörtént, hogy egy-egy „ütökzet” után kék folttal a szemem alatt állítottam haza. Szüleink nem kezdtek el sápirozni, ebcsont beforr – mondták, az a fő, hogy nem törött kar vagy láb.

Később napozni, titkon Zolát és Márait olvasni jártam az erdőbe, mert ezeket a könyveket tiltotta az anyám. „Nem fiatal lányoknak való” vagy „úgy sem érted fiam” mondogatta. Tanító szüleim könyvtárából Herczeg Ferenc, Nyíró József, Zilahy Lajos, Gyóni Géza, Dsida Jenő és Somogyvári Gyula is a kedvenceim közé tartoztak. Őket azért szerettem, mert index listán voltak, és nem tartoztak a kötelező olvasmányok közé.

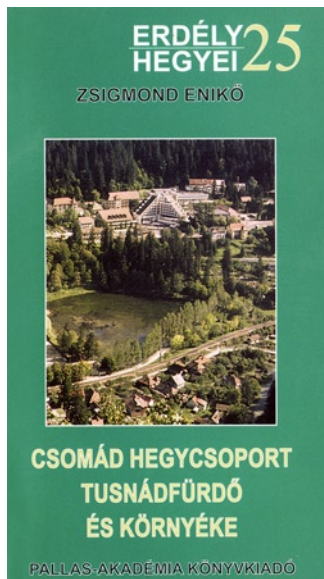
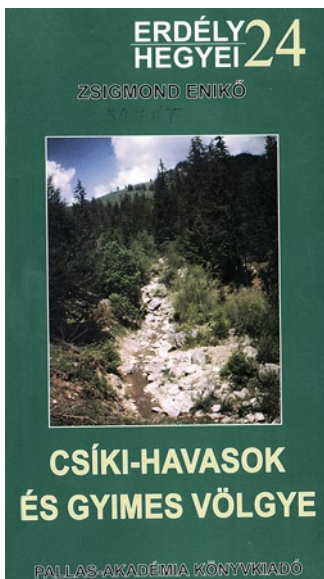
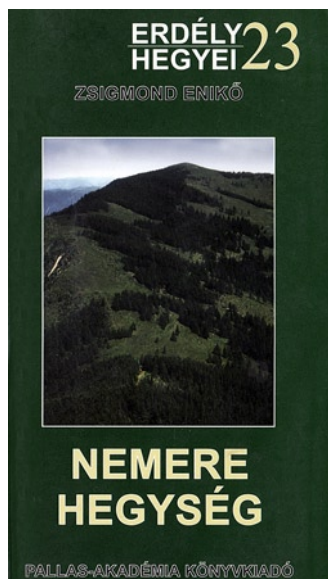
Emlékszik, hogy melyik volt az a hegység, amit először bejárt?

Természetesen, a **Baróti hegység**, hiszen az volt a legközelebbi. Amikor a turizmussal ismerkedni kezdtem akkor már a sepsiszentgyörgyi 2-es sz. Líceumba, a régi leánynevelő intézetbe (zárdá) jártam, ma Mikes Kelemen nevét viseli. Visszagondolva az 1958-1962-es időszakra, elmondhatom, szerencsém volt. Olyan rendkívüli személyiséget rendelt nekünk a sors osztályfőnökül, mint **Kónya Ádám** földrajztanár, akit „mindentudónak” tartottunk. Igazi, karizmatikus, „táltostanár” volt. Hétféteken sokszor osztálykirándulásokat szervezett, és játszva tanította meg a forrás, patak, fű, fa virág, madár és bogár tiszteletét, rávezetett arra miként kell viselkedni a természetben még extrém helyzetekben is, mire kell figyelni, hogyan lehet mindenben meglátni a szépet. Az esti tábor-tűznél a „geológus pecsenye” és a „dombbraszókö” receptjét sem titkolta el, s tőle tanultuk a leghunctabb diáknótákat is, amelyeket kórusban üvöltöttünk a sajtyszerű telehold felé. Nagy barangolásainkból nem maradtak ki a várak (Ika, Bálványos), a környék falvainak templomai sem, ahová kazettás mennyezetet

nézni és történelmet tanulni jártunk. Aztán megismertük az előzőtt „osztályellenség” kukoricagörvé és pityóka-veremémé „előléptetett” kastélyait, kúriáit is. No hiszen, csak ez kellett „éberéknék”! Az osztályfőnököt azzal vádolták, hogy „az osztályát misztikus szellemben nevelei” (szó szerint idéztem a primitív megfogalmazást) és gimnáziumi állását megszüntetve, a kökös elemi iskolába száműzték, az ottani nebulók nagy örömeire. Az utolsó két évre más osztályfőnököt kaptunk, aki nem volt a természet szerelmese. Az „illetékesek” tudták, miként kell véget vetni az erdei iskoláknak és a honismereti túráknak, amit akkor még nem így neveztek, de lényegében ugyanaz volt. Hiába, Kónya Ádám emlékét és hatását nem lehetett kitörölni egyikünk lelkéből sem. Már akkor tudtam, hogy egy életre „megfertőzött a hegyi betegséggel” a természetjárás semmihez sem hasonlítható, csodálatos élményével.

Milyen volt túrázni Erdélyben az 50-60-70-es években?

A természetjárás, kirándulás, amolyan haszontalan „úri” időtöltés volt, amit az unatkozó városiak

Az **Erdély hegyei** sorozatban megjelent mini turistakalauzok nagyon hamar elfogytak a piacról, mert praktikusak voltak, könnyen elfértek a hátizsákban és kitűnő térképmellékletekkel látták el őket

űztek, s közülük is csak kevesen, mert egyszerűen hó-bortosnak nézték azokat, akik túrabakancsot húztak a lábukra és hátizsákot kanyarítottak a vállukra.

Érdekes, hogy ez a szemlélet még 1995-ben is erősen tartotta magát a székeley falvakban. Erre akkor jöttünk rá, amikor egyesületünk, a Cs.T.T.E (Csíki Természetjáró és Természetvédő Egyesület), aminek alapító tagjai közé tartozom, pályázat által meghirdette a megye első, ingyenes erdei iskoláját a Szt. Anna-tónál. A Csomád-Bálványos Régió 5-8 osztályosait szólítottuk meg, és alig tudtuk meggyőzni a szülőket, hogy a gyerekeket elengedjék. Eleget vannak a természetben, mondták, mert eljárnak „szénát csinálni”, legeltetik a tehenet, „szedik a pityókát” s a nagyobbak még fa készíteni is elmennek az apjukkal az erdőre. S aztán a málnászás, a gombászás és a kokojzaszedés mi, ha nem kirándulás? A táborban döbbenet fedeztük fel, hogy a városi gyerekek jobban vigyáznak a környezetükre, mint a természettel szoros kapcsolatban élő falusiak. Ezek mindent agyon akartak ütni, ami mozgott! S nem értették, miért nem szabad megölni a kigyót és a békát.

Az 1970-es évekig szinte érintetlen területeken lehetett túrázni. A hegyerinceken csend, nyugalom és tisztaság honolt. Példát is mondok rá. 1963-ban a Csalhóban volt a nyári egyetemi gyakorlatunk. Annyira járatlan volt, hogy a gerincösvény hosszában fehér volt a hely a havasi gyopároktól. Tudom, ez most túlzásnak tűnik, de így igaz! Alig voltak menedékházak és jelzett utak. Az esztenákat, erdei munkásszállásokat és erdészházakat igen megbecsültük.

Mikor volt, vagy mi volt az az élmény, ami miatt úgy döntött, hogy Önből geológus lesz?

Az 1961-62-es iskolai évben voltam érettségiző. Szüleimmel Magyarországra készültünk, rokoni látogatásra, de hiába vártuk az útleveleket egész nyáron, csak szeptember hónapra kaptuk meg. Az iskolaigazgató bele egyezett az eltávozásomba, azzal a feltétellel, hogy amint megjöttünk, az elmulasztott tananyagot bepótolom. Hát, hiszen én pótolgattam-pótolgattam a hiányzó leckéket, igaz nem nagy lelkesedéssel, de azért nem vallottam szégyent. Kivéve egy új tantárgyat, a geológiát, mert

az számomra annyira érthetetlen volt, mintha zulu nyelven írták volna. Ráadásul még a tanárnő is új volt, aki tanította. **Mikó Juditnak** hívták a fess, elegáns, úri modorú, kissé tartózkodó szépasszonyt, aki egyáltalán nem hasonlított egyetlen „elvtársnőhöz” sem. (Gondolom, rájöttek kedves olvasóim; igen arról a bizonyos Mikó családról van szó, ahonnan gróf Mikó Imre, Erdély Széchényije is származott.)

Nagy nehezen egyszer átrágtam magamat a zulu szövegen, aztán bátran kiállva a tanárnő elé, jelentetem, hogy bepótoltam, amit elmulasztottam, most már kikérdezhet. Na hiszen! Olyan siralmas válaszkat adtam, hogy a mindig higgadt tanárnő teljesen elvesztette a fejét, és szidni kezdett, mint a bokrot, valahogy így: „Nem szégyelled magad, így elmélni? Ezt a semmit nevezed te tudásnak? Példát vehetnél az öcsédőtől, ő tudja mi a diákbecsület! Erre a feleltre nem adhatok mást, csak egy sovány ötöst!” Az öcsém az 1-es Líceumba járt, (Mikó Kollégium) matematikai kockafej volt, eminens tanuló, és nem tudtam, hogy Mikóné tanította.

Én pedig vigyorgó képpel, az osztály nagy derűtségére, örömmámorban úszva így szóltam: „Jaj tanárnő, tessék nekem beírni azt az ötöst, éppen megfelel, **úgy sem leszek geológus!**” És lőn! Igaz, utána annyira megszerettem a zulu nyelvű tantárgyat, hogy mindig tízeseket feleltem belőle, és komolyan kezdtem tanulni a felvételig is, Mikó Judit irányításával.

Aztán keblére ölelt a Babeş-Bolyai Tudományegyetem, ahol románul folytattam tanulmányaimat, és csak 3-an voltunk lányok az évfolyamon, akik lényegében betörtünk egy férfi-szakmába. (Akkor még nem tudtam, hogy később meg kell küzdenem a férfisovizmussal is!) Nagyszerű magyar, román és szász társakat kaptam, sokukkal ma is jó barátságban vagyok, és pilis fejjel is együtt járjuk a nagyvilágot. Az 5 év alatt soha senki sem szólt rám, hogy ne beszéljek magyarul, ha úgy volt kedvem.

Mikó Judit óta óvakodom a nagy kijelentésektől, és hiszek a predesztinációban, vagyis az eleve elrendeltetésben. Nekem, úgy érzem ezt az utat kellett járnom, amit soha nem bántam meg. Úgy látszik, a „karma” jobban tudta mit akarok, mint én magam!

Mikor kezdte el, és milyen körülmények között a turistautak kialakítását, jelek festését? Mivel járt ez Ön számára? Melyek ezek az utak?

A rendszerváltás után szinte használhatatlan állapotba kerültek a meglévő turistautak. Az 1970-es években az Asaltul Carpaților (Kárpátok Ostroma) országos kampány keretében az úttörőkkel akarták ezt az erőpróbáló munkát elvégeztetni. Nem volt valami sikeres, mert gyerekekkel nem lehet 100 és 100 kilométereket végig jelezni! Aki próbálta, tudja jól. Aztán ahol elfogyott a festék, ott abba is hagyták a jelöléseket, nem törődve azzal, hogy mi lesz tovább. Ezért kellett a Cs.T.T.E-vel nekifognunk legalább a Hargita útjainak a felújításához, s ha szükség volt rá, új utak kijelöléséhez is. Ez a munka az egyesületben teljesen rám hárult, mert, mint a régi „Jőjjön velünk” amatőr turistamozgalom hegyi túravezetője, és mint terepgeológus, jól ismertem az ösvényeket minden felé. 1993 és 2005 között tavasztól őszig majdnem minden hétvégén jelzést festettünk valahol. Csak akkor nem mentünk a hegyre, ha nagyon rossz idő volt. Húséges társaim az egylet tagjai voltak, soha nem több mint, 3-4 személy, mert a jelzést festésben a nagy létszám akadály. Így ők esetről esetre cserélődtek, én viszont minden alkalommal ott kellett legyek velük, mert nálam nélkül el sem indultak. 1993-ban még nem lehetett pályázni ilyenfajta munkálatra, mint manapság. Maradt hát a „rábeszélés”, a meggyőzés. A saját bányavállalatom, a csíkszeredai HAMEROCK nem hagyott cserben. Fölötteseim megértették szándékomat, és annyi esetet, festéket, oldószert, vásároltak, amennyit kértem. Még az útjelző táblák dolgát is megoldottuk hulladék vaslemezekből, vagy selejtből. Ha terepjáróra volt szükség azt is megkaptuk. Nem is tudtam eléggé megköszönni nekik a sok segítséget. Később, amikor már nyugdíjason betanítottam a Kájoni János Gimnázium mellett működő turisztikai technikumba, diákjaimmal a nyári gyakorlatok keretén belül újítottunk fel jelzéseket. Az anyagot az iskola vette hozzá.

Egy szó, mint száz, soha nem pályáztunk, nem pénzért dolgoztunk, hanem önkéntesen, kalákában és lelkesedésből tettük a dolgunkat. Számomra sok fáradtsággal, vesződséggel de boldog örömmel járt minden kiruccanás, mert, amíg dolgoztunk, addig is

kirándultunk, és kint voltunk a természetben. Sokat tanultunk egymástól, mert ne gondolja senki, hogy mindig én „osztom az észet”! Hagyok rá másnak is bőven időt. Azt hiszem ezzel feleltem is a munkakörülményekkel kapcsolatos kérdésre.

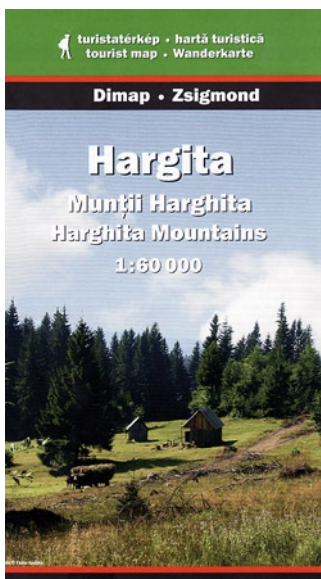
Arra, hogy melyek ezek az utak, csak a meglévő statisztikáinkkal tudok felelni: a Hargitában 184 km, a Nagyhagymásban és a Békási-szorosban 174 km, a Csíki-havasokban 90 km, a Csomád–Bálványos térségben 52 km az általunk jelzett utak hossza. Megjegyzem, naponta nem lehet csak minimum 3, maximum 5 km utat lejelezni. Aki többet mond, hazudik, vagy nagyon felületesen dolgozik. Természetesen ezek a jelzések az eltelte több mint 20 évben igen megritkultak a szeldöntések és a gát nélküli favágások következtében. Vegyük példának a Vargyas patak útját a völgyön fel, a Madarasi Hargita felé. Egyetlen kék pont jel sem maradt, mert a patak mentén mind kivágták az erdőt. A jelzést festést soha nem lehet abba hagyni, mert mire bevégzed, kezdheted előlről – csak bírd kitarással és erővel!

Nagyon sokat írt a Kárpátokról tudományos cikkeket, túrakönyveket és füzeteket, térképeket készített a hegykoszorúról. Hogyan látja, mennyire népszerűek ezek a kiadványok, forgatják-e az erdélyiek és magyarországiak?

Mi motiválja Önt, hogy ilyen szívvel-lélekkel írjon a hegyekről?

Az *Erdély hegyei* sorozatban megjelent mini turistakalauzok nagyon hamar elfogytak a piacról, mert praktikusak voltak, könnyen elfértek a hátizsákban és kitűnő térképmellékletekkel látták el őket. Kiadója, a csíkszeredai Pallasz Akadémia, a kommunizmusban megjelent, román „Munții noștri” sorozatot használta modellként. Időközben közös intézmény lett az ugyancsak idevaló Gutemberg Kiadóval és Nyomdával, amelynek nem szívügye a turizmus. A könyvecskéket most is keresik, tudom, mert nálam is érdeklődtek utánuk.

Az elmúlt 15-20 évben sok minden megváltozott a leírt hegységekben, ezért egy új kiadás esetén nem ártana átdolgozni őket. Úgy vélem, a sorozatot valamely magyarországi kiadó is újraindíthatná,

A turistatérkép készítő munkáim közül a „A Szent Anna-tó” és környéke a Szép magyar térkép pályázaton a turistatérképek kategóriában a III. díjat nyerte.
„A Székelyföld gyógyfürdői és borvíztelepei” a „témás térképek” kategóriában a zsűri különdíját kapta

természetesen más néven és kissé más koncepcióval, hogy a plagizálás gyanúja szóba se jöhessen. Ugyanakkor illene már Magyarország hegyeiről is elindítani valami hasonló sorozatot, mert, mi erdélyiek keveset tudunk róluk. Egy kis zsebkönyvvel és a hozzá tartozó turistatérképpel szívesen elindulnánk kalandozni bárhová, idegenvezető nélkül is. Azonkívül, a magyar hegyek kitűnő „tanuló terepek”, mert könnyebben járhatók, mint a mieink.

Az első impulzust, mondhatnám motivációnak is, a turistatérképek és turistakalauzok megírására az erdélyi magyar turistakiadványok teljes hiánya adta. Aztán mindig bosszantott, hogy nekünk még itt, Székelyföldön is, csak románul tüntették fel a „szupertitkos” katonai térképeken (ezeket használtuk mi, geológusok) a domborzati elnevezéseket, sokszor nagyon hibásan, vagy egyáltalán nem! És elhatároztam, hogy újra megantatom ezekre a nevekre nemcsak a természetjárók nagy családját, hanem minden érdeklődőt. Így lettek először a rendszerváltás után, kétnyelvűek az én térképeim, amelyekre háromnyelvű hátlapszöveg került. Az első, úttörő térkép, 1997-ben a „A Szent Anna-tó” és környéke című „térkép-ab-

roszka” volt, (Sylvester Lajos méltatása a Háromszék c. napilapban) amit a budapesti Dimap Kiadó vállalt fel. Senki sem gondolta, hogy sikerkiadvány lesz! 1998-ban a turistatérképek kategóriában a III. díjat nyerte a Lázár deák Térképészeti Alapítvány és az Országos Széchényi Könyvtár „Szép magyar térkép” pályázatán, ahová a kiadó nevezte be. Erdélyből egyedül az én térképemet díjazták, ami nagy feltűnést keltett. Innentől tudtam, jó úton járok, mert amúgy senki sem biztatott arra, hogy ezt csináljam, és nem is volt tapasztalatom benne. Minden a saját ötletem, s a Dimap is velem tanulta a turistatérkép szerkesztést, addig csak autós és településtérképeket készítettek. Hamar akadtak követőim, akik modellnek az én térképeimet használták, és akiket a saját kiadómhoz irányítottam. Pár év múlva még egy munkám, „A Székelyföld gyógyfürdői és borvíztelepei” nyerte ugyanezen a kiállításon a „témás térképek” kategóriában a zsűri különdíját. Egyesek úgy tartják, hogy én vagyok az egyetlen magyar turistatérkép szerkesztő, aki maga helyszíneli, rajzolja és írja térképeinek szövegét. (Nem tudom mennyire igaz, hogy én vagyok az „egyedüli”, lehet, hogy csak kedveskedés az egész.)

Nagyon jól esett a térképekért kapott elismerés, ami nem járt semmiféle anyagi jutattással, miközben az EKE sem feledkezett meg rólam. Tőlük 2006-ban kaptam az *Orbán Balázs oklevelet, a turisztikai publicisztikában* elért eredményeimért.

Kedves Öntől, hogy úgy látja, „szívvel-lélekkel” írok, de én nem így érzem. Nekem magától jön, vagy nem jön a szöveg, tehát homlokon kell csókoljon a „muzsik” (Nőket muzsik, férfiakat múzsa!) az-az kell a hangulat, vagy ihlet. *Ez a folyamat akkor indul be, amikor valami lenyűgöz.* Amit nem szeretek, arról nem tudok írni, vagy csak nagyon rosszat! Így voltam például a csíksomlyói „Barátok feredejének” krónikájával is a Gyopár számára, amit majdnem egy évig írtam, és az írásnak 3-4 változatát összetéptem, mert nem tetszett az a zagyvaság amit „zarándokkert” címen létrehoztak. Véleményem ma sem változott, mert ott mindenki nagyon akart valamit, de nem tudták, hogy mit.

A munkája során sikerült-e megmaradni a természet mellett? Ha igen, akkor ezt hogyan sikerült megoldania, ha nem akkor hogyan sikerült a munkája mellett a Kárpátokkal is foglalkoznia?

A természet maga volt a munkám, pontosabban a munkám színtere. Benne mozogtam nap mint nap, együtt éltem vele. Terepes geológus voltam a három székely megyében, hol ide, hol oda költözve a fűrótornyaimmal a hegyekben. Elég nehéz volt megosztani magamat a család és a terepjárás között, de az a láthatatlan kéz, ami eddig vezetett, két csodálatos öreg is ajándékozott nekem: anyósomat és apósomat. (Ne heherésszenek kérem, tudom, most az anyós viccek jutnak eszükbe!) Higgyék el, létezik ideális anyós-meny kapcsolat, az én esetemben „szerelem volt első látásra”. Ők vigyáztak a kislányomra, ha mennem kellett valahová.

A Kárpátokkal szintén a véletlen hatására kezdtem közelebből megismerkedni. Ugyanis, az öcsém disszidált, és ha már őt nem büntethették, a családon csattant az ostor. Ezek után útlevelet sehová nem kaptam és maradt az országjárás a minden évi szabadságok idején. Soha nem bántam, hogy nem a Rivierán nyaralok, mert alkalmam volt felfedezni a mi kincses Tündéerkertünket. A már említett „Jöjjön velünk”

turistamozgalomban gyakran vállaltam túrvezetést, a magas hegyekbe is, 10-12 napos időtartammal. A más túrvezetők által meghirdetett túrákon is részt vettem, így ismerve meg az erdélyi Kárpát-koszorú majdnem minden óriását.

Milyen jövőbeli tervei vannak? Mely területeket szeretné még közelebb hozni az olvasóhoz, kirándulóhoz? S melyet önmagához? (Gondolom, mint szerző, mikor könyveit, cikkeit készíti, az adott hegység, táj olyankor a szívéhez is nő.)

Tervem több van, mint amennyi időt az élet tartogat számomra. Szeretnék egy olyan kiadványt megjelentetni, aminek az lehetne a címe: *Erdélyi kuriózumok* vagy, *Ami a turistakalauzusból kimaradt.* Ezek olyan cikkek, tanulmányok, mint amit például a Lotru hegységről is írtam. Ezen kívül vannak „földrajzi mesém”, amelyeket 1970 és 80 között találtam ki a kislányomnak, hogy könnyebben megjegyezze szűkebb hazája hegyneveit. Amolyan legendárium, Zsigmond Enikős változatban. Címe: *„Mesék a Hét Erdőn innen és túl”.* (Valamikor a Hargitát hívták „hét erdőnek”). Aztán szeretnék magamról is vallani, elmesélni a saját életem egyes történéseit. Most készítem az *„Izland, ahol az idő születik”* c. könyvem, de a *„Vadnyugaton jár-tunk”* c. amerikai úti beszámolóim is sínen van.

Erdély azon területeit szeretném közelebb hozni a magyar turistákhoz, amelyeket kevésbé ismernek. Néhány közülük: a Ráró – Gyamalló hegység, a Csalhó és Besztercei – havasok, a Kárpátkanyar hegyei, a Kudzsíri- és Szebeni-havasok, Szárkö-hegység, és a kihagyhatatlan Néra, Beu és Krassó völgye. A „nagyokat” azért nem említtem, mert azokat jobban ismerik.

Számomra már nem kimondottan csak az Erdélyen belüli hegyek jelentenek újdonságot. Az utóbbi tíz évben magyar emlékeket keresve, Moldovát céloztam meg. Nekem gyöngém a Berca melletti iszapvulkánok, ahová 1984-től rendszeresen visszajárok, de ugyanúgy szeretem a moldovai, turisztikailag még egészen szűz sókarsztot is, vagy az „égő tüzek” vidékét, ahová csak gyalog, székérral vagy terepjárával lehet eljutni. A Tâșita völgyi csíkos-szakadék is megér egy misét! Hát, ezeket szeretném közelebb hozni magamhoz, ha lesz rá időm, és lesznek társaim.

Merre járt még a világban? Mi az amit mindenképpen ajánlana a fiatal turistáknak, ahová érdemes elmenni?

Nagyon sok helyen nem jártam, mert, amint említettem, sokáig nem mehettem ki a Romániának nevezett nagy gettóból. Mire megnyíltak előttem a lehetőségek, már eljárt fölöttem az idő, és az egészségem is megromlott. Így csak a szomszéd országokat jártam végig, beleértve a teljes Balkánt, a régi, Nagy Magyarország egész területét, belekóstoltam Törökországba is. Aztán jött ami az Alpoktól délre, nyugatra és északra van a Balti-tengerig, a Benelux államok, egy kis Anglia, és életem legszebb kalandja Izland, amit a geológus szemével csodáltam végig. A sors kegyes volt hozzám, és bejárhattam az Amerikai Egyesült Államok 390 nemzeti parkjából és természetvédelmi területéből 19-et. Alkalmam volt megsimogatni a Csendes-óceánt. Hát kell ennél több? Nem lehetek telhetetlen. Nagy utakra, mint Ázsia keleti része, vagy Dél-Amerika tájaira már nem vállalkozom, az arab világ és Afrika a megbízhatatlan közbiztonság miatt nem vonzanak. Ha viszont egy dzsinn a tenyerére venne és elrepülne velem Kanadáig, Kazahsztánig és Ujgúriáig, vagy Kamcsatkáig, azt megengedném neki.

A fiatal turistákat valószínű nem azok a helyek vonzzák, ami engem, így nem tudom igazán, mit is ajánlhatnék nekik. Talán azt monhatom, keressék mindehol őstörténelmünk nyomait, mert akármilyen furcsán hangzik, mindenhol jelen voltunk a nagy világban évezredek óta. Ne hagyják ki a világörökség válogatott kincseit, akár a Kárpátmedencéről, akár Európáról, vagy más kontinensről legyen szó. Egyaránt vannak köztük természeti csodák és az egyetemes kultúra gyöngyszemei is, egyszóval minden amit Isten és Ember alkotott.

Hogyan látja a magyar jövőt Erdélyben? S a magyar turizmus jövőjét? Mik lehetnek a veszélyek és a hátráltató tényezők?

Nem vagyok politikus, hogy hogy erre a kérdésre a legkisebb tippet is adjam. De, ha őszinte akarok lenni, elmondhatom, hogy soha ilyen elsorvasztó és ellehetetlenítő politika nem folyt ellenünk, mint az

utolsó 15 évben. Számunkra az igazi megmaradást egyedül csak a székleföldi autonómia jelentené. Erre pedig nincs semmilyen esélyünk, függetlenül attól, hogy melyik magyar párt próbálja megoldani a kérdést. A román politikum mereven visszautasít minden ezzel kapcsolatos elképzelést. Itt nem beszélhetünk nyitott politikai kultúráról, és párbeszédéről, mert a román politikai mentalitás még az 1952-es szintet sem éri el, amikor a Magyar Autonóm Tartományban éltünk. És amíg gazdaságilag nem jön helyre az ország, a fiatalok elvándorlása sem szűnik meg. Ez, az a két tényező ami mindent meghatároz, de ezzel, gondolom, nem mondtam semmi újat. *Erdélyben a magyar jövőt a kitartás, összetartás és bizakodás jelenti.* Reménykedem, hogy ezt a hullámvölgyet is túl éljük, mint annyi más is, a sok száz év folyamán.

A magyar turizmust nem féltém. Mindig csodáltam Önöket, hogy a legkisebb semmiségekből is rendezett, vonzó turistalátványosságokat tudtak kovácsolni, amelyek mellett nem lehet közönyösen elmenni. Tele vannak ötlettel, Önöktől csak tanulni lehet.

Nekünk pedig itt van a mérhetetlen kincs, és nem vagyunk képesek ország-világ elé tárnai amink van. Ez is összefügg valahol a politikával, mert, ha valamit elakarunk érní, minduntalan akadályokba, tiltásokba ütközünk. Ahhoz, hogy az érdeklődést feltudjuk kelteni az erdélyi turizmus iránt, elsősorban *európai szintre kell emelnünk a célterületeket*, aminek minimális feltétele a turisztikai obiektrumok elérhetősége. *Utakat, utakat és megint csak utakat kell építenünk.* Aztán jöhetnek a vendéglátóipari egységek, mindenféle kategóriában, a civilizált kempingektől az öt csillagos szállodákig. Ezzel párhuzamosan mindenhol maximálisan, *eredeti formában és tisztán kell megőrizni a látnivalókat, és hagyományokat*, különben ma-holnap nem fogunk kuriózumnak számítani, ami jelen pillanatban az egyetlen ütőkártyánk.

Azonkívül egységesen kéne szabályozni a belépti díjakat az azonos kategóriájú látványosságoknál, sok kedvezményrel a fiatalok, mozgássérültek és nyugdíjasok számára, mert ez minden civilizált országban így működik. Amerikában a turisták egyharmadát a mozgássérültek teszik ki. Megfigyeltem, hogy számukra a Grand Canyon kilátói, de nem csak; úgy

vannak kiépítve, hogy a tolószékesek a meredély széléről ugyanúgy fotózhatják a tájat, mint bárki más. A másik harmad a nyugdíjas kategóriából áll, akik, fél, harmad vagy ingyenes jegyekre jogosultak, ha valamely természetjáró klub tagjai. Ez nem utópia, saját tapasztalatom. Itthon mindehez mentalitás váltásra lenne szükség. Ezek lehetnének nagyvonalakban a lehetőségek.

A legnagyobb veszélyt, ami hátráltató tényező is egyben; az elmaradott, megcsontosodott látásmód jelenti, amit csak a gyerekkorban megkezdett nevelés tudna úgy megváltoztatni, hogy a holnap embere nyitott és természetszerető társadalommá váljon.

Mikor legutóbb Csíkszeredában személyesen találkoztunk, egy kedves tanítványa is Önnél járt. Sikerült-e bevonni a fiatalokat a hegyek szeretetébe? Mit tart a legnagyobb sikernek?

Igen. Sikerült az alatt a nyolc év alatt amíg *turisztikai földrajzot* tanítottam, sok fiatal megismerttem a természettel, akik azóta önállóan járják a hegyeket. Megjegyzem, ez esetben is a sorsszerűség lépett közbe, mert nekem semmiféle pedagógiai képzettségem nincs, és amikor a csíkszeredai *Kájoni János* szakközpiskola mellett működő Turisztikai Technikum meghívott betanítónak, hallani sem akartam róla. Nem is tudom, hogyan bízott meg bennem az iskola igazgatója, aki azzal érvelt, hogy a könyveimet a Babeş-Bolyai diákjai tankönyvként használják, miközben én azt mondom neki, hogy képtelen vagyok elmondani amit egyszer már leírtam? Igaza volt. Hát így lettem tanár is egy rövid időre, s elmondhatom, nagyon szép munkának tartom, mert úgy érzem nem volt hiábavaló.

A legnagyobb és legmeghatóbb elismerésnek azt a pillanatot tartom, amikor egyik évben a bevezető órák alkalmával a székelyekről, eredetünkről, történelmünkről beszéltem, mert helyi idegenvezetőket és szállodai recepciósokat képeztünk, és úgy véltem önmagunkról is kell valamit tudjanak a fiatalok. Nem tudom milyen ihlet szállt meg, csak jöttek a gondolatok maguktól egy órán keresztül, könnyedén, vég nélkül, és ők moccanás nélkül hallgattak engem. Amikor befejeztem, *az osztály felállt és elkezdett tapsolni.*

Nagyon meglepődtem, és megkérdeztem: mi ez? Azt felelték: *köszönjük, mi ilyent soha nem hallottunk még.* Nagyon meghatódtam, alig tudtam megköszönni az elismerést. Aztán arra gondoltam: íme hová vezet, ha nem szeretnek olvasni, és megmondtam hol nézhetnek alaposabban utána az elhangzottaknak.

Azóta a Kolozsvári Rádió magyarnyelvű adásában csábítom barangolásra hetente egyszer a hallgatókat Erdély minden szejletébe. Ez is véletlen volt. Bátor-ságotam egy liter székely köményesnek köszönhetem, hogy az addig soha nem látott mikrofontól ne féljek. Csak egy pár adás erejéig egyeztem bele, hogy kisegítem őket, amíg erre a feladatra találnak egy megfelelő személyt. De amikor a rovat szerkesztője bejelentette, hogy többet nem fogok rádiózni, (Még mindig nem bíztam magamban!) a hallgatók telefonáltak, hogy nekik nem kell más mesélő, csak én. És maradtam, most már öt éve, amit a kolozsvári magyar adás 60. „születésnapján” egy elsimerő oklevéllel és egy István Ildikó CD-vel köszöntek meg.

Mindezek után jött a Duna TV Hazajáró c. műsora, amelynek segíteni, velük találkozni, a legnagyobb élményt, és sikert jelentette számomra.

Hogyan látja a magyarországiak érdeklődését a Kárpátokról? Jönnek-e úgymint természetjárók, s nem csak mint turisták?

Akit egyszer megcsapott a Királykő, vagy Nemere szele, megmártotta kezét a Szent Anna-tó vizében, és ivott a Cofránka forrásából, vagy hallgatta a szarvasok őszi, harci kiáltásait a Mezőhavason, az mindig visszavágyik ide, és mind többet és többet akar látni az erdélyi Kárpátokból. Ma ilyennek képzelem el a magyar természetjárókat. Ebben nagy szerepe volt Mályi József első Kárpát-koszorú Expedíciójának, aki a rendszerváltás után először irányította rá a mi Kárpátjainkra az anyaországi figyelmét. Ugyanis nekem az volt az érzésem, hogy a magyarok szemében csak a Táttra, a Dolomitok és Tirol hegyei a menők, és mint ha lenézték volna Erdély hegyeit. Nem sokkal utána Vámos László, a PKE elnöke által évente megrendezett túrák segítették a magyar természetjárókat megbarátkozni a mi hegyeinkkel. Azóta biztos más csoportok is alakultak. És ez így van rendjén, mert a stafétavál-

tásnak folyamatosnak kell lennie. Hiszem, hogy most már lélekben is egyre többen kötődnek az Elveszett Paradicsomhoz. A sziklát, vagy a tengerszemet nemcsak mit díszletet nézik, hanem ugyanazt látják benne, amit mi, erdélyiek: az otthon és hazát, tudva, hogyha a Kárpátok gerincén barangolnak, itthon vannak. Úgy ítélem meg, hogy egyre többen vannak, nemcsak az andantéban ballagó természetjárók, hanem a gépko-

csis túrákat választó turisták is, akik koruk, vagy fizikai adottságaik miatt nem vállalkozhatnak gyalogtúrákra. Ők éppúgy szerelmesei Erdély hegyeinek és épített örökségének, mint a másik csoport, ezért nagyon szívesen látott vendégek, barátok, testvérek.

Jöjjenek mindég, amikor tehetik, minél többen, mert a néma óriások visszavárják önöket, akárcsak mi, emberhangyák lent a völgyekben.

Mályi József

A startpisztoly eldőrdült

Amikor 1995-ben az Első Kárpát-koszorú Expedíciót szerveztük Magyarai Gábor és én, akkor többször kellett kiutaznunk Erdélybe. Sorra jártuk az Erdélyi Kárpát–Egyesület osztályait. Igyekeztünk minden vezetővel találkozni, rajtuk keresztül az EKE tagságát a nagy túrába bevonni. (Nem mindenkivel sikerült találkozunk.)

Úgy indultunk el hittel, remény-nyel az erdélyi szervező körútjainkra, hogy egyetlen magyarországi fillér támogatást sem tudhattunk magunk mögött. Az öt hónaposra tervezett

expedícióhoz, a gerinccsapat ellátásához és az őket a völgyekben kísérő völgycsapat mozgatásához nagyon sok pénzre, adományra lett volna szükségünk. Természetesen Erdélyben csak túratársakat kívántunk toborozni magunk mellé, és un. depó városokat létrehozni (anyagi-adomány segítséget nem kértünk, de később bőségesen kaptunk!).

Az EKE tagszervezetei vezetőinek nagy lendülettel kezdtük ismertetni a programunk bemutatását. Elmondtuk, hogy folyamatosan gyalogolva, végig akarjuk járni a Kárpátok fő víz-választóját. Ha ez, ha az, ha ez meg az teljesül, akkor el is indulunk. A második „ha” után már senki sem vett minket komolyan, senki sem bízott bennünk. Komolytalanok tartottak minket.

Csíkszeredában Zsigmond Enikővel kellett találkozunk. Ahogy belekezdtem a szokásos monológomba, ahogy megpendítettem az első húrokat, Enikő felpattant a székéből és azt mondta – „**Megyek veletek**”. A tervünket olyan lelkesen fogadta, hogy Gáborral összenézve láttuk, innen már nincs visszaút. Abban a pillanatban megszületett az Első Kárpát-koszorú Expedíció és gondolatban elindultunk az öt hónapos útra. A kimondott szó „megyek veletek” erősebb volt a mindenféle kételkedésnél, pénzhányánál. A szó, étellel volt teli és életet lehelt az Első Kárpát-koszorú expedícióba. Enikő a nagy túra végéig kitartott mellettünk és még azóta is.

A két geológus: Zsigmond Enikő és Magyarai Gábor

Tapasztalatok, élmények és furcsaságok a turistajelzés-festés kapcsán

Előzmények

Gyerekkoromban csak nézegettem a Szarvaskőn áthaladó kéktúra jelzéseit. Azt tudtam, hogy a vár felé vezetnek, de magáról a túráról sem szüleim, sem más falubeli nem tudott információval szolgálni. Ekkor még nem állt módunkban rákeresni a neten, ha valamire kíváncsiak voltunk. Gimnazista koromban a Dobó István Gimnáziumba jártam, de valahogy nem kerültem kapcsolatba a szervezett természetjárással, pedig az iskolában ODK működött, de ők nem hallattak magukról. Így maradt a barangolás a barátokkal, bőven találtunk a Bükkben négy színű és különböző alakú jelzéseket.

Azután hárman, falubeliek valahogy hazamen-tünk Nagyvisnyóról a Bükk-fennsíkon keresztül és ez állíthatott rá a máig tartó útra.

Az első – illegális – festés

A szarvaskői várba gyakran látogattam fel. Legin-kább sziklamászás módján, de rokonokkal inkább a

Jelzésfestés Síkfőkúttól Várkút felé

kényelmes, lépcsős úton. A várudvar előtt a sávból kiinduló K romjelzés kopottsága vett rá, hogy lép-jek: félnap munkával festettem fel a mostani kereszt helyéig azt az öt-hat jelzéspárt. A pontos évre már nem emlékszem.

Tűzkeresztiség

1980-ban kaptam megbízatást a munkahelyemen egy diák természetjáró kör vezetésére, ebből nőtt ki négy év múlva egy természetjáró szakosztály. A túra-vezetői tanfolyam, vizsga és a továbbképzések során ismerkedtem meg a megyei természetjárás nagy alak-jaival. 1985 telén, kétnapos továbbképzésen Martus Feri bácsi tartott képzést a jelzésfestés csínyja-bínyjáról. Mái is emlékszem rajzos illusztrációjára: hogyan kell egy csukló vastagságú görbe cserjére elfogadható sávot festeni.

A továbbképzésen felosztották a szakosztályok között a felújítandó útvonalakat, mi a Tardos gerinc–Tardosi Sporttábor, kék négyzet kb. 2 km-es szakaszt kaptuk. Ez akkor fontos út volt, mivel a gerincről gya-logoltak le a táborba a vándortáboros diákcsoportok. Nos, itt használtunk először és utoljára festékszóró spray-t, amit hamar felcseréltünk ecsetre.

Bele a sűrűjébe

A nyolcvanas években még nem nagyon fog-lalkozott senki a szabvánnyal és szerre a Bükkben a nagyobb fákat körülölelő jelzéseket szép számmal le-hetett látni. A VILATI SE természetjárói sablonokat készítettek, Papp László barátommal és több lelkes diákkal elhatároztuk, hogy folyamatosan „szabvá-nyosítjuk” a Bükköt. Ez úgy 5 évig tartott. Jellemző volt, hogy a festéket kézben, – a dobozában vagy befőttes üvegben – vittük, a nap végére könnyéig festékesek lettünk vagy kiborult a festék, a hígí-tó, ami sok élcelődésre adott alkalmat. A festékek minősége borzalmas volt, egy ízben kifogtunk egy orrfacsaró zöldet, melyet még büdösebb oldószerrel hígítottunk.

Kampányok – amikor lehet pályázni, festünk

1990-től megszűnt az addig is csak csordogáló támogatás, és láttuk, hogy önerőből nem fog menni. A jelzeshálózat állapota néhány év alatt alaposan leromlott. Ehhez tudni kell, hogy az átlagos minőségű zománccfesték 5-6 évig bírja. A fa növekszik, a kéregre festett jelzési repedések jelennek meg, s az időjárás hozzáteszi a magáét. 10 év után már egy halvány, kopott „árnyalat” lehetősé fel.

Az első nagyobb pályázási lehetőséget 2003-2004-ben kaptuk, ha jól emlékszem a Mobolitas révén. Sikeredt a Déli-Bükk és a Nagy-fennsík nyugati részét rendbe hoznunk, lelkes természetjáró diákjaink segítségével.

2006-ban az MTSZ nyert 7,8 millió Ft-ot a kék kör teljes felújítására. Már nagyon ráfért. Ekkor próbálkoztunk a német időjárásálló festékekkel. Aki járja az Országos Kék-túra megyei szakaszát Siroktól Bánkútig, több helyen, főleg nagyobb bükkfákon egész frissnek hat, pedig már elmúlt 8 éves. Ezt a munkát Bóta Attilával 14 nap alatt végeztük el, 41,9 km hosszan.

2009-ben a Földművelésügyi Minisztérium írt ki pályázatot. A beadáshoz csatolnunk kellett 1:10 000 méretarányú erdészeti! térképen berajzolva a betervezett útvonalakat külön-külön és mindent 3 példányban. A térképhez való hozzájutáshoz megyei elnökünk ismeretése kellett. Máshogyan 60 000 Ft-ba került volna. Ez a tény az összes többi pályázót keményen megriasztotta. Kaptunk egy infót, hogy adjuk be, mert egyedüli indulók vagyunk, és biztos nyerők. Nos, az 1:10 000-es térképlap egy kisebb szoba méretét tette ki, a padlószőnyegre kiterítve rajzoltam egész délután a 18 térképet. De megérte, mert 6 hosszú sávjelzés újult meg Felsőtárkány és Bélapátfalva körül.

Pályázatok híján jelenleg évi 50 000 Ft áll rendelkezésre, hogy a legszükségesebbeket elvégezzük. Így 2011-ben Szilvásvárad–Bánkút közötti sárga sáv és az Istállóskőre vezető háromszögek újultak meg. 2012-ben a Síkfőkúttól Völgyfőházig, valamint Eger és Felsőtárkány között festettünk. Siller Milán és Kiss Judit neve említendő meg. Az idén a Szarvaskő–Sándor-hegy alja és Felsőtárkány belterülete Varróházig került felújításra.

A munka során nem vagyunk egyedül

A festő a munka mellett abszolút nem unatkozik. A legnagyobb érdeklődés a rovarvilág részéről nyilvánul meg. Lentről hangyák, a magasból böglyök, darazsak jönnek a festék illatára. Különös érzés, amikor azt vesszük észre festés közben, hogy éppen egy hangyabolyban állunk. Vagy egyik kezünkben az ecset, a másikban a festék és egy természetes lódarázs kering körülöttünk.

Néha lelkes kirándulók bukkannak fel, akik felső tagozatos önmagamra emlékeztetnek, fogalmuk sincs az egészről, fotóznak, mi kissé pózolunk hozzá... De akadnak szakértők, külföldiek, akik tudják, hogy mit jelentenek ezek a jelek. Vannak, akik megköszönik a munkánkat és ez bizony jólesik.

Most minden központosul

Az elmúlt időszak fő törekvése, hogy központosítottan szervezik meg a jelzésrendszer felújítását. Csakhogy mint a projektek nagy része, ez is csúszik (elbírálás, közbeszerzés...), így jutott valakinek, valahol egy íróasztal mellett eszébe, hogy télen is lehetne kéktúra és egyéb útvonal jelzéseit felfesteni. Persze lehet festeni, beltérben, 20 fokban, szobában.

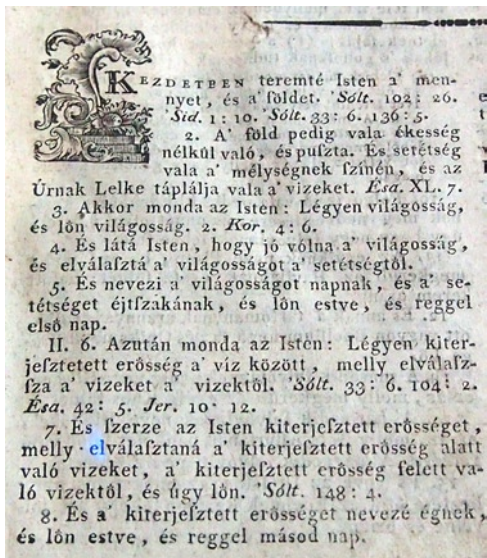
Próbáltam rávilágítani, hogy elég hányattatott sorsú része ez a természetjárásnak. De a jelzések nem keletkeznek, nem teremnek a fán, mint a laskagomba, azokat fel is festeni, karban kell tartani. Ehhez nem kampányokra van szükség, hanem rendszeresen biztosított forrásokra. Mi egriek, gond nélkül járjuk a Bükköt, nem is figyelünk oda a jelzésekre, de egy helyismerettel nem rendelkező más megyebelinek már fontos, hogy biztonsággal végig menjen a választott útvonalán, főleg ha menetrend szerint közlekedő járműhöz igazította a túráját.

A festékhordó szett

Kirándulás a Zemplén-hegységben

Találkozni a szeretett rokonnal, megölelni, vele egy levegőt lélegezni, avarzajos lépteimmel a vadászlesek meglapuló vadászok elöl az erdő vadjait megriasztani, fényképezőgéppel az őszi színektől lángoló erdő titkaiba bekukkantani! Ez a vágy kergetett újra meg újra a teremtett világ csodabirodalmába, előbb a Páringba, a Lotru-hegységbe, a Királyköre, legutóbb pedig a Zemplén-hegységbe.

„Kezdetben teremté Isten az eget és a földet. A föld pedig kietlen és pusztá vala, és setéség vala a mélység színén, és az Isten Lelke lebeg vala a vizek felett.” (Genezis 1:1-2)

„Hiszem, hogy Isten Lelke nem csak a vizek felett lebeg, hanem az erdők, a mezők és a hegyek fölött is jelen van. – Bántja lelkem a nagyváros durva zajja. – írja Ady Endre. Amikor sikerül néhány napra a várost magam mögött hagyni, és a belső zajok kicsit lecsendesedtek, csendesen és váratlanul megszólalt bennem az Isten.” (Sándor Gergő: Örömmünep az Édenkertben)

Idén, csodálatos őszt kaptunk ajándékba. Óhatatlanul is, Petőfi Sándor sorai jutottak eszembe.

*„Itt van az ősz, itt van újra,
S szép, mint mindig, énnemem.
Tudja isten, hogy mi okból
Szeretem? de szeretem.”*

Tanyánkat Hejcéen terveztük felütni. Régóta szeretnénk volna meglátogatni Isti bácsiékát, a tizenhét gyermekes református lelkészcsaládot. A családlátogatás alkalmával bejáránk a környéket és a 2006. januárjában hírhedtté vált Borsó-hegyet.

Talán egy éve hallottam először valamelyik rádió délelőtti műsorában egy, a mai magyar való világtól megtépzott, tönkrement faipari vállalkozóról, Daruka Mihályról, aki a családjával Vizsolyban kezdett új életet. A református templommal szemben vásárolta meg éppen azt az épületet, ahol a XVI. század végén Mantskovit Bálint nyomdája működött, melyben valaha a „Vizsolyi Bibliát” nyomtatták.

Irány tehát Vizsoly, ahol egyébként már többször jártam, jártunk!

Daruka Mihály először egy hiánypótló kis kávézót–éttermet nyitott a településen, majd egy örült ötletének megvalósításába fogott. Korabeli eszközökkel, módszerekkel 2017-ig, a Reformáció 500. évfordulójának tiszteletére, kétszáz darab korhű Károli Bibliát álmodik kinyomtatni. Irreális ötletnek látszó hatalmas vállalkozás. Daruka Mihályt a terveinek ismertetésekor barátai, ismerősei mind bolondnak tartották. Bolond ember, hittel, szorgalommal, fantasztikus élni és tenni akarással. Ez az én emberem! Isten áldását és sok sikert kívánok neki és az ő háza népének!

A szépen rendbe hozott épület udvarára lépve Daruka felesége, Menyus Gabriella fogadott. Mint amikor elindítom az idegenvezető magnószalagot, milli adattal fűszerezett monológba kezdett. A tizedét se tudtuk megjegyezni annak, amit elmondott az első, nyomtatásban is megjelent, magyar nyelvű Biblia keletkezésének történetéből.

Károli Gáspár gönci lelkész, majd esperes volt. Eredetileg Radicsics Gáspár, valószínűleg szerb család

tagjaként született Nagykárolyban (1529). Nagykároly és Brassó után a Wittenbergi Egyetemen tanult. Az egyetem évkönyvében már Caspar Carolius Pannonius néven szerepel. Gönci lelkészként egy járvány következtében elvesztette feleségét és gyermekeit. A tragédia után Károli a munkába ölte minden energiáját, idejét. 1586-ban kezdte el a Bibliát magyar nyelvre fordítani. A fordításban több lelkész társa is segédkezett. Bár a buzgó katolikus Habsburg Ernő főherceg gályarabság terhe mellett, megtiltotta a Biblia magyar nyelvre történő fordítását, Rákóczi Zsigmond védnöksége és közbenjárásának eredményeképpen, a tiltó rendeletet visszavonták. Rákóczi Zsigmond a falu akkori birtokosa, anyagilag is segítette az első magyar nyelvű Biblia megjelenését. Vizsolyban, nem nagy feltűnés mellett 1589. február 18. és 1590. július 20. között, alig másfél év alatt készült a korabeli magyar nyomdászati remekműve. 2412 oldal (három kötetben), 800 példányban, közel kétfélmillió oldal. A Vizsolyi Biblia nemcsak a magyar Reformáció megerősödését és a könyvnyomtatás meghonosodását, hanem az irodalmi magyar nyelv tökéletesedését is jelentette. Károli fordítását kisebb változtatásokkal közel háromszáz kiadásban nyomtatták újra. Hatása a magyar irodalmi nyelv alakulására szinte felmérhetetlen. Ma is a legnépszerűbb bibliafordítás magyar területen, javított kiadásával együtt ez a legtöbbször megjelent magyar könyv.

Daruka Mihály a vizsolyi Biblia készítésének évfordulóján, jövő év február 18-án kezdi meg a nyomtatást és tervei szerint, 2017. július 24-én fejezi be a nagy vállalkozását. Feleségétől azt is megtudhattuk, a betűkészítést Gáspár Pál Szilveszter vésnök végzi. A kötéshez báránybórt használnak majd, s ehhez hamarosan készül egy helybeni cserzőüzem is. Korhű gépeken folyik majd minden munka. A szedés nem lesz kis feladat, mivel mintegy 4 és fél millió betűből áll a Biblia. Daruka úr saját kezűleg készített hasonmás nyomdagépén, készíthettünk egy korhű Károli Biblia címlapot.

– Tudjuk-e – kérdezi Darukáné, – hogy honnan ered a Borsó-hegy neve?

– Úgy gondoljuk, hogy a borsó az egy zöldség – morfondírozunk magunk között.

A Vizsolyi református templom

– Ez esetben a borsó egy összetett szó. Borból és sóból tevődik össze. A bort Tokajból szállították Lengyelországba, a sót és a könyvnyomtatáshoz kellő papíryanagot északi szomszédunktól hozták ide. A mai Borsó-hegy uralta a környéket és örökölte a Lengyelországba vezető kereskedelmi utat, ezért borról és sóról nevezték el.

– Egy okkal több, hogy meglátogassuk!

Az Öregnyomdász nyomda és vendéglőből átsétáltunk a református templomba. Megtekintettük a templom egyetlen eredeti Károli Bibliáját és néhány javított és újra kiadott példányát. Vitrinek alatt őrzik őket, mert a turisták előszeretettel vittek haza egy-egy lapocskát az értékes könyvekből. 2002. február 10-én egy „turista” nem vacakolt némi lapocskákkal, vitte az egész 1590-es eredetit. Szerencsére, egy évvel később Komáromnál sértetlenül megtalálták a nagy értékű relikvitát.

A különböző (magyar nyelvű) fordításokba beletekintve, látható volt, hogy már kis idő alatt is nagyot változott az írott magyar nyelv. A jelen idő – múlt idő keveredése (is), teljesen más jelentést ad egy-egy

Igének. Elgondolkodtató kérdés: az Ószövetség iratai a „kezdetben valótól” a babiloni fogságig terjedő időszakig (Kr. előtt 586.), vagyis a történések első ismert írásba foglalásáig, több mint háromezer év telt el. A szájhagyomány útján öröklődő legenda, mondavilág mennyire lehet megbízhatóan hiteles küldetéstörténet?

(Károli Gáspár nevét sokféleképpen írják le. A Zemplén-hegység a Károlyiak birtoka volt. Ha a gönci lelkész Károlynak írjuk, akkor a birtokos család tagjának gondolhatnánk. Károli Gáspár viszont szülővárosáról, Nagykárolyról nevezette el magát Carolinak, a későbbi magyar helyesírás szerint: Károlinak.)

Sajnos a hejcei református lelkész ismerősünk, a Sárospataki Református Gimnázium egykori lelkésze nem volt otthon, ezért nagy hátizsákok alatt görnyedezve, azonnal tovább indultunk a Fehér-kúti vadászház felé. A házhoz felérve, alig hittünk a szemünknek: karnyújtásnyira látszott a Magas-Tátra. A helybeliek is meglepődve mondták: nagyon ritkán látni így. Oktalan gyermek sokszor követeli a jussát. Berzenkedik, hisztizik, ha szüleitől nem kapja meg azt, amire vágyott. De a szülők néha többet, jobbat adnak annál, mint amit kérünk. Most a jó Istentől a Tátra látványát kaptuk ajándékba, a lemenő nap fényeiben.

Sötétedés után értünk fel a Sólom-köre. (Lámpa) fényárban úszott Kassa és a Hernád-völgye. A magas fák és a „fényszennyezettség” miatt, alig látszottak a csillagok.

Másnap először a Borsó-hegyet (747 m) másztuk meg. Ez nem túl magas hegy a Zemplén „hétszázas csúcsai” közül. Őszi színekben pompázó bükkal, gertyánnal keveredő lábas erdőben igyekeztük elérni az Észak-Nyugatra tartó, viszonylag éles csúcsgérintét. Hirtelen derékba tört fák folyosójában találtuk magunkat, majd sok-sok kopjafa. 2006. január 19-én a Szlovák Légierő An-24-es repülőgépe Koszovóból hazatérő szlovák békefenntartó katonákat szállított. Hamar, már a zempléni hegyek fölött megkezdte lassú ereszkedését a kassai nemzetközi repülőtér felé. Jóval sötétedés után, 20 óra 30 perc körül ütközött a Borsó-hegynék, vagyis a hegy taraján álló bükkfáknak, matematikai pontossággal a gerinc élén (Kassa felé) futva. Ha egy kicsivel magasabban, ha egy kicsivel

A Hejce közeli Borsó-hegy repülőbaleset kopjafás emlékműve

jobbra, vagy ha kicsivel balra száll, akkor megússza. Életét vesztette a 8 fős személyzet és a gép 34 utasa. A katasztrófát csak egy utas, Martin Farkaš főhadnagy élte túl. A helyszínen járva a laikus ember kapitális pilóthibára gyanakszik. A vizsgálatok kiderítették, hogy a tragédiát navigációs hiba okozta. A gépnek Kassa felé három kilométerrel nyugatabbra, a Hernád-völgyében kellett volna haladnia.

A békének ára van! Mindenesetre a Borsó-hegy híres emlékező, zarándok hely lett. II. Endre, később szentté avatott Erzsébet lányának szülővárosától, Sárospatakról a Zempléni-hegységen keresztül úgynevezett Szent Erzsébet zarándokút vezet Kassai (Szent Erzsébet) főszekesegyházig. (Más néven: a Kassai dóm. Kárpát-medence legjelentősebb gótikus temploma, itt őrzik II. Rákóczi Ferenc és Zrínyi Ilona hamvait.) A zarándokút érinti Borsó-hegyet is.

Szerencsére, a mi szeretteink közül egy sem veszett oda, de közel kilenc évvel a történet és a romok eltakarítása után is megrázó a látvány: a sok könnyáztatta síremlék és a sok derékban elkaszált bükkfa. Figyelmeztető, felkiáltó jel magashegyjáró turista,

Sólyom-kő, alatta Pusztafalu látható

hegymászó számára is, hogy felelősek vagyunk másokért, hogy amit teszünk magashegyen túra közben, az veszélyt jelenthet társainkra nézve is. A hegyen nem vagyunk egyedül, még ha nem is látjuk az alattunk mászkáló embertársainkat!

Hazai hegyeinkben bevált szokásunk elhagyni a kijelölt turista ösvényeinket és az erdészeti utakat. Igyekszünk arra menni, ahol a vaddisznók járnak, árkon-bokron keresztül. A Borsó-hegyi emlékezés után, a Lacki-dombot vettük célba. Elsuhantunk mellette, Hejcért is alig találtuk meg, pedig jó időben ereszkedtünk le a hegyről... A Vércse-követ (544 m) és a Gergely-hegy (783 m) csúcsát nagyobb odafigyeléssel már biztosan eltráftuk, pedig őserdőszerű részekben kellett toronyiránt bozótharcot vívni.

Másnap a sólyom-kői tanyánkat áthelyeztük a Nagy-Milic alatti „Panoráma büféhez”. Szerettük volna meglátogatni az Északi Zöld festésekor megismert gyönyörű (gerinc) lábakra támaszkodó Szurok-hegyet (645 m), és a határsávban körbejárni a Nagy-Milicet. A zimankós idő miatt csak a Nagy-Milic –Tolvaj-hegy körtúrára vállalkoztunk. Sátorban dideregye elégségesnek bizonyult már a néhány fagyos éjszaka.

A turisták elől elzárt úton, a Nagy-Álmos-réten keresztül jutottunk ki az Északi Zöld turistajelzéssel (is) megörökített szlovák-magyar határsávba. A kék + jelzés felújításra szorul! Az itteni É.Z. jelzést valakik (tudtommal Wehner Gézáék) újrafestették. Kis hiba: ahol a Marovka-patak elhagyja a közös határsávot, ott érkezik szlovák oldalról is egy zöld turistajelzés. Amikor 2005-ben az Északi Zöldet festettük, a két jelzést úgy különböztettük meg egymástól, hogy a mi jelzésünkre még egy nagy „É” és egy nagy „Z” betűt is festettünk. Most a felirat nélküli zöld turistajelzés egy pontból a négy égtáj felé indul el. Magyar honban a három irányba elágazó jelzéseket már megszoktuk (pl. Som-hegyi turistaháznál – Pilis-hegység). Itt négyes elágazással talákoztunk.

Oláh-rét Magyarország legészakibb pontja, határátlépő pont. Magyar oldalon esőkunyhó, padok, szemégyűjtő tele szeméttel. Az esőbeálló mellett hirdetőtábla. A tábla teljes szélességében szlováknyelvű mindenféle. Magyarul semmi. Éppen akkor, amikor a határátlépőhöz érkeztünk, egy szlovák markoló fél köbméternyi kavicsos földet hozott a határt meghatározó Marovka-patak áterészéhez. A három munkás elegyengette (egy is elég lett volna), majd a szemetüket a magyar oldalon lévő szemetesbe dobták, és akik jól végezték dolgukat, visszatértek Szlovákiába. Kis idő múlva négy nyakkendő, szűrős tekintetű szlovák érkezett. Jól szemügyre vette a három munkáját, majd ők is hazatértek.

A hirdetőtáblát megkerülve, véletlenül találtam rá a hegy felőli, eldugott magyar nyelvű feliratokra és a határ túlsó oldalát is ábrázoló Zemplén térképre. Onnan tudható, hogy szlovák oldalról, Alsó-Mislyéből indul Borsó-hegyre a repülőszarándok turistaút. Érthetetlen számomra, hogy míg Szlovákiában földbe tapossák a helyi magyarokat, miért kell nekünk itthon ennyire álszerénynek lenniük!

Nagy kaptatóval jutottunk fel a Nyerges-hegyre. A hegy tarajáról szép kilátás nyílik Nyugat-Délnyugat felé. Nagy-Milicen (893 m) szokásos rend. Az egykori Országzászló oszlopa Szlovákia felé elkerítve. Hirdetőtábla magyar oldalon. Három nyelven feliratok. Először szlovákul, majd európaiul (angolul), legutoljára: magyarul.

Az É.Z. lelkes újrafestői Milic térségében, egy nagyobb szakaszt kihagytak a felújításból. Az Ország-

gos Kékkel találkozva, nem törődtek a szokásjoggal, miszerint az országos túraútvonalnak van elsőbbsége. A kék jelzésnek kellene fölül lennie!

A térkép szép kilátást jelez. Leginkább azok részesülhetnek belőle, akik az O.K-t járják. Azért az Orita-tető – Tolvaj-hegy felé kiránduló Északi Zöld-esek sem maradnak ki a Füzéri vár felé kitarulkozó, csodaszép látványból.

Tolvaj-hegyre nagy várakozással értünk fel. Annakidején fű-fa belekötött a munkánkba (É.Z. festése). Egyik nap festettünk, másik nap töröltük... Egyik nap az útirányjelző táblánkat kihelyeztük, másik nap még a szakreferensünk is (!), a táblánkat letépvé, és a szolgálati terepjárójával Budapestre robbogott velük... Most, gyönyörű ajándék-időben, a letiltott helyen, gyönyörű részekben ereszkedtünk le Pusztafaluba. Annakidején a falu is sokat szenvedett a túlbuzgó nemzeti parkosoktól. Saját kertjükből sem volt szabad gombát szedniük. A falu népe az idegen rendeleteket úgy „hálálta” meg, hogy a helyi nemzeti parkos tilalomoszlopokat táblástul, mindenestül a gázos bokrokba döntötték. Az utak mentén, most sem találtunk „Belépés csak engedéllyel” táblát, egyet sem. Tábla nincs, gomba volt, öreg, férges, óriás tölcsérgomba (*Clitocybe geotropa*).

Hiába menekül a vándor a nagyváros durva zajától, a mindenféle tilalmi táblák, szabályok és a gonosz rendeletek elől, még a legtávolabbi erdők zugaiban is rátalálnak az égig-nyúló giz-gazok.

A kék + jelzést követve, Füzéren át visszatértünk a Bodó-réten lévő Panoráma büféhez. Füzér előtt gyönyörű mező, messze ellátni a kékesen hullámozó, vulkánikus zempléni hegyek tengerébe. A Füzéri vár újjáépítése gőzerővel folyik. Nem gondolom, hogy az istenháta mögötti kis településnek lenne a felújítási, építési munkákra pénze, még tán önjereje sem. Szeretném hinni, hogy a közelben tábort verő (László-tanya birtokosa) gazdag ember, anyagi áldozata is beépül a most épülő vár falába. Füzérről a jól ismert kék + jelzésen indultunk tovább. A faluban frissen aszfaltozott út. A Nyírjesen áthaladva, úgy tűnt, itt sohasé jártam. Aszfalton, majd az egy éve épített kikövezett betonúton vezet a kék + jelzésünk és a repülőszarándokút a Bodó-rét alatti forrásig, onnan erősen emelkedve, „direktbe” fel a tágas rétre.

A zempléni hegyek

Oláh-rét, Magyarország legészakibb pontja

Hazafelé autózva, a jól ismert aszfaltúton ereszkedtünk Kéked felé. Mokrina mezőnél előbb fordultunk jobbra, mint kellett volna. Megtévesztett az új, jó minőségű aszfaltút. A korábban örök sorompóval védett országhatárt, észrevétlenül szeltük át. Az észkárosi (Skároš) utat egyre több autós fedezi fel, egyre nagyobb Hollóháza környékén a forgalom.

Mivel a Zemplén magyarországi, északi része valamiért nagyon kedves számunkra, Nagy-Milic környékére hamarosan visszatérünk. Tervem: a kék + jelzést Pusztafalutól az országhatárig (XVII.18-as köig) felújítani. Támogatók és segítő kezek jelentkezését örömmel fogadom.

Mályi József, MKE

X. PKE Nemzetközi Turistatálálkozó és az EKE Brassó – 120 év az erdélyi turistaságért jubileuma

A Pestkörményei Kárpát Egyesület és az Erdélyi Kárpát Egyesület Brassó közös rendezvényére 2014. október 23-26. napokon, a Királykő és a Fogarasi-havasok ölelésében lévő 7 Crai turista komplexumban került sor.

Az első kirándulónapon a Királykőben tettünk egy nehezebb túrát a 7 Crai panzió – Medvék-völgye – Diana-menedék – Pap-szakadék – Forrás-völgyi nyereg – Zergék sziklapárkánya – Diana-menedék – Medvék-völgye – 7 Crai útvonalon (táv: 13,5 km, szint: 1200 m). Illetve akik erre nem vállalkoztak, azok vagy városnéző kirándulásra mentek – Törcsvárt, Barcarozsnyót, Brassót vették „szemügyre”, vagy a szállásunk környékén tettek meg egy könnyebb – 20-24 km-es – túrát.

Este páran levétítették a közelmúlt „fotótermését” és jókat beszélgettünk.

A másnapi túránk a Fogarasi-havasok főgerince volt a cél, azon is a 1735 m-es Nagy-Tamás csúcs. Útvonala: 7 Crai panzió – Foii-nyereg (a Fogarasi-havasok és egyben a Kárpátok főgerince) – Nagy-Tamás csúcs – 7 Crai (táv: 12 km, szint: 1040 m). A hegy derekát bizony már belepte a dér, így ez egy majdnem téi túra volt.

A vacsora után Nádudvary Gyuri vezényletével nótáztattunk, majd élvezettel mulattunk-táncoltunk Baróczi Péter dalaira, később Farkas Bandi húzta a talpalávalót.

Vámos László, PKE

Királykővet járt túrázóink a Diana-menedéknél

Királykő túra:

7 Crai panzió – Medvék-völgye – Diana-menedék – Pap-szakadék – Forrás-völgyi nyereg – Zergék sziklaparkánya – Diana-menedék – Medvék-völgye – 7Crai útvonalon (táv: 13,5 km, szint: 1200 m)

Fogarasi-havasok túra:

7 Crai panzió – Föi-nyereg (a Fogarasi-havasok és egyben a Kárpátok főgerince) – Nagy-Tamás csúcs –
7 Crai (táv: 12 km, szint: 1040 m)

